

Соғлом авлодни
тарбиялаш барчанинг,
бутун жамиятнинг, шу
юртда яшайдиган ҳар
бир инсоннинг асосий
иши, инсоний бурчидир.

Ислом КАРИМОВ

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT XALQ ZIYOLILARI GAZETASI معرفت

1931-yildan chiqarib boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2013-yil 30-oktabr, chorshanba № 86 (8631)

ЭЪТИБОР ВА ҒАМХЎРЛИК ИФОДАСИ

Қашқадарё вилояти Ғузор туманидаги 34-умумтаълим мактабида ўз касбининг фидойиси, меҳрибон ва болажон муаллима Ойтош Атамуратов ва бошланғич синфларга сабоқ бериб келмоқда. Ўттиз олти йиллик тахрибага эга муаллима дарсларни янги педагогик технологиялар асосида ташкил этмоқда. У "Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси" кўрик-танлови, "Очиқ дарслар фестивали" ҳамда "Ўрган-ўргат" тадбирларида фаол иштироки билан ҳамкасбларига намуна бўлмоқда. Шу билан бирга, изланувчан муаллиманинг иқтидорли ўқувчилари "Кичик олимпиада", "Ўйла, изла, топ", "Қимнинг хати чиройли?", "Қим кўп шеър билади?" танловларида муваффақиятли иштирок этиб, совринли ўринларни қўлга киритишган.

Ойтош Атамуратованинг тинимсиз изланиши ва меҳнаткашлиги муносиб тақдирланиб, жорий йили 1 октябрь — Ўқитувчи ва мураббийлар кунини арафасида "Ўзбекистон Республикаси халқ ўқитувчиси" фахрий унвонига сазовор бўлди.

— Юртимизда таълим соҳасига катта эътибор қаратилиши биз педагогларни ҳам руҳлантириб, сидқидилдан меҳнат қилишга чорламоқда, — дейди Ойтош Атамуродова. — Камтарин меҳнатларимиз юқори баҳоланиб, юксак мукофотлар билан тақдирланиши зиммамизга янада улкан масъулият юклямоқда.

Бурҳон РИЗОКУЛОВ олган сурат.

8-dekabr — O'zbekiston Respublikasi
Konstitutsiyasi kuni

БАРКАМОЛ АВЛОД ТАРБИЯСИНING МУҲИМ ОМИЛИ

Ҳар ким билим олиш ҳуқуқига эга.

(Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, 41-модда)

Президентимиз Ислом Каримов раҳнамолигида мамлакатимизда ёш авлоднинг билим олиши, куч ва иқтидорини тўла намоён қилиши, ҳар томонлама баркамол авлод бўлиб вояга етиши йўлида барча шарт-шароит ва имкониятлар яратилмоқда. Хусусан, таълим ва спорт соҳалари навиқрон авлод камолотининг муҳим омили сифатида изчил ривожлантирилмоқда. Бунинг самарасида юртимизда танлаган соҳалари бўйича етуқ мутахассис бўлиб катта ҳаётга дадил кириб келаётган ёшлар сафи тобора кенгайиб бормоқда.

Бугунги кунда жаҳон спорт майдонларида Ўзбекистон байроғини баланд кўтарётган маҳоратли спортчилар, шу билан бирга, ёш авлоднинг ҳар жиҳатдан соғлом камол топиши йўлида меҳнат қилаётган мураббий ва мутахассисларнинг аксарияти замонавий олимпия захиралари коллежлари тарбияланувчиларидир.

Пойтахтимиздаги Республика олимпия захиралари коллежи мамлакатимиз спортини учун ана шундай мутахассис кадрларни етказиб бераётган етакчи ўқув масканларидан. Айни пайтда бу даргоҳда 600 нафардан зиёд ўғил-қиз спортнинг 24 йўналиши бўйича ўз билим ва маҳоратини оширмоқда.

(Давоми 15-бетда.)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING 2013 ЙИЛNING ТЎҚҚИЗ ОЙИДА ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНТИРИШ ЯКУНЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов томонидан Вазирлар Маҳкамасининг шу йил 18 январда бўлиб ўтган мажлисида белгилаб берилган 2013 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларини амалга ошириш жорий йилнинг тўққиз ойида макроиқтисодий мувозанатни янада мустаҳкамлаш ва юқори иқтисодий ўсиш суръатларини сақлашни таъминлашда муҳим омил бўлди.

1. Барқарор юқори ўсиш суръатлари, макроиқтисодий барқарорликни сақлаш ва мамлакатимиз иқтисодиёти рақобатбардошлигини ошириш

2013 йилнинг январь—сентябрь ойларида ялпи ички маҳсулот 8,1 фоизга ўсди. Бунга, аввало, мамлакатимиз иқтисодиёти рақобатбардошлигини ошириш бўйича саноат ишлаб чиқаришини барқарор ривожлантириш ва таркибини диверсификациялаш, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини модернизация қилиш, хизмат кўрсатиш соҳасини кенгайтириш ҳамда яхлит йўл-транспорт ва коммуникация инфратузилмасини яратишга қаратилган ўрта муддатли комплекс дастурларни амалга ошириш ҳисобидан эришилди.

Иқтисодиётдаги ижобий ўсиш суръатлари макроиқтисодий мувозанат чоралари билан қўллаб-қувватланди. Бу инфляция даражасининг пастлиги, давлат бюджетининг ялпи ички маҳсулотга нисбатан 0,2 фоиз профицити ва ташқи савдо балансининг ижобий сальдосини

(1 миллиард доллардан зиёд) таъминлади.

Худудлар саноат салоҳиятини оширишга доир комплекс дастурларни амалга ошириш билан бир қаторда, саноат ишлаб чиқаришини қўллаб-қувватлаш ва рағбатлантириш, ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар рақобатбардошлигини ошириш ва турларини кенгайтириш чора-тадбирлари саноатнинг 9,4 фоизга ўсишига хизмат қилди.

Қишлоқ хўжалигининг моддий-техника базаси ва инфратузилмасини мустаҳкамлаш, интенсив агротехнологияларни жорий этиш, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлайдиган қувватларни кенгайтириш қишлоқ хўжалиги ялпи маҳсулотининг 6,8 фоизга кўпайишини таъминлаш имконини берди.

Муҳим ишлаб чиқариш ва инфратузилма лойиҳаларини ҳаётга татиқ этишни тезлаштириш, инвестиция муҳитини яхшилаш ва хорижий инвестицияларни жалб этиш ҳажмини кенгайтиришга қаратилган фаол инвестиция сиёсатининг амалга оширилиши капитал қўйилмалар юқори ўсиш суръатини 12,5 ва қурилиш ишларини 19,2 фоизга оширишни таъминлади.

(Давоми 2—3-бетларда.)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИ 2013 ЙИЛНИНГ ТЎҚҚИЗ ОЙИДА

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Аҳоли бандлигини таъминлаш, истеъмол талабини рағбатлантириш, иқтисодиёт таркибини диверсификация қилиш ва ишбилармонлик муҳитини такомиллаштиришга доир дастурий чора-тадбирларнинг амалга оширилиши аҳоли жами реал даромадининг 15,9 фоизга барқарор ўсишида ўз ифодасини топди. Бу эса, ўз навбатида, чакана савдо айланмасини 14,7 фоиз, аҳолига пуллик хизмат кўрсатиш ҳажмини 13 фоизга ва аҳолининг тижорат банклари депозитларидаги омонатларини 1,3 барабарга ошириш имконини берди.

лар, шу жумладан, юк ташиш автомобиллари, автомобиль двигателлари, тракторлар, трактор тиркамалари, галла ўрадиган машиналар, сигнал-блокировка кабеллари, ип-газлама, трикотаж буюмлар ва бошқа юқори қўшимча қийматга эга маҳсулотлар ишлаб чиқариш сезиларли даражада кўпайди.

Истеъмол товарлари ишлаб чиқаришни кенгайтиришни рағбатлантириш мақсадида жорий йил бошидан буён истеъмол товарлари ишлаб чиқарадиган корхоналарга технологик ускуналар харид қилиш ҳамда айланма капитални тўлдириш учун қиймати 2 триллион сўмдан ортқ

хисобидан таъминланди. Шу билан бирга, икки юз олтидан ортқ турдаги янги маҳсулот, жумладан, юк автомобиллари, қувват узатиш агрегатлари, двигатель ва автомобиль таркибий қисмлари, каталитик нейтрализаторлар, машиный электр плиталари, мис қувурлардан тайёрланган қуриш радиаторлари, юқори частотали кабеллар, пахмоқ ва шойи газлама, нотўқима полотно ва бошқа кўплаб маҳсулотлар экспортга етказиб берилди.

Жорий йилнинг тўққиз ойи якунлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Товар-хонашёр биржасининг биржа ва кўргазма-ярмарка савдоларидаги умумий айланма ҳажми 24,4 фоизга ўсди. Биржа савдоларида шифер, таркибда мис бўлган маҳсулотлар, суолтирилган газ, кўмир, иккиламчи алюминий, ўсимлик ва пахта лентини сотиш ҳажми сезиларли даражада кўпайди. Кўргазма-ярмарка ва кимовиди савдоларида кичик бизнес субъектлари томонидан тузилган битимлар ҳажми 1,9 триллион сўмни ёки умумий биржа айланмаси ҳажмининг 36,8 фоизини ташкил этди. Кичик бизнес субъектлари томонидан қиймати 625,5 миллиард сўмлик маҳсулот сотилди ва бу умумий биржа айланмаси ҳажмининг 12,1 фоизини ташкил қилди.

Хизмат кўрсатиш соҳасини ривожлантириш дастурини амалга ошириш доирасида хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасида инфратузилмани ташкил этиш ҳамда ривожлантириш учун жорий йил бошидан буён Микрокредитбанкнинг қиймати 24 миллиард сўмдан ортқ кредит маблағи йўналтирилди.

Мобиль ва интернет алоқаси, ахборот-коммуникация технологиялари базасида янги турдаги хизматлар кўрсатишга бўлган юқори талабнинг сақланиб қолаётгани натижасида алоқа ҳамда ахборотлаштириш хизматлари 23,2 фоизга ўсди. Молиявий воситачилик институтлари ва истеъмол кредити ҳажмини оширишга доир қабул қилинган чора-тадбирлар молия хизматлари ҳажмини 28,2 фоизга ошириш имконини берди. 3,3 мингта янги чакана савдо ва умумий овқатланиш корхоналарининг ишга тушурилиши бу борадаги тегишли хизматлар ҳажмини 15,4 фоизга оширишга кўмаклашди. 6 мингта машиный хизмат кўрсатиш объектининг ташкил этилгани машиный хизматлар ҳажмини 19,4 фоизга кўпайтириш имконини берди.

Умуман, 2012 йилнинг шу даврига нисбатан хизматлар кўрсатиш ҳажми 12,4 фоизга, ularning yalpi ichki mahsulot tarkibidagi ulushi esa 49,6 foizdan 49,9 foizga o'sdi.

Банк тизимининг ресурс базасини кенгайтириш ва банклар инвестиция фаоллигини кучайтиришга оид чора-тадбирларнинг амалга оширилиши жорий йилнинг тўққиз ойида тижорат банклари жами капиталини 23,7 фоиз, ularning jami aktivlarini 30,9 foiz, mijozlarining banklardaги жалб этилган депозитларини 30,7 фоизга оширишни таъминлади. Натижада мамлакатимиз банк тизими капиталининг етарлилик даражаси меъёрадаги 8 фоиз ўрнига 24,3 фоизга етди.

Банклар ресурс базасининг кенгайиши тижорат банклари томонидан иқтисодиётга кредит ажратиш ҳажмини 1,3 барабар, жумладан, муддатли бир йилдан ортқ бўлган узоқ муддатли кредит қўйилмалари ҳажмини 31,6 фоизга кўпайтириш имконини берди. Ишлаб чиқаришлари модернизация қилиш, техник ва технологик янгилаш учун қиймати

қарийб 5,5 триллион сўмлик ёки 2012 йилнинг шу даврига нисбатан 1,3 барабар кўп кредит ажратилди.

III. Мамлакатни модернизация қилиш ва янгилаш чора-тадбирларининг муҳим шарти ҳамда манбаи сифатида фаол инвестиция сиёсатини амалга ошириш, хорижий инвестицияларни жалб этиш ва зарур ишбилармонлик муҳитини шакллантириш

Жорий йилнинг тўққиз ойида ўзлаштирилган капитал қўйилмалар ҳажми 19,3 триллион сўмни ташкил қилди ва қийсий нархларда 12,5 фоизга ошди. Капитал қўйилмалар умумий ҳажмининг 63 фоизи ишлаб чиқариш мақсадларига йўналтирилди.

2012 йилнинг шу даврига нисбатан инвестициялар ҳажми бюджетдан ташқари жамғармалар маблағи ҳисобидан 32,6 фоиз, аҳоли маблағлари эвазига 22,8 фоиз, тижорат банклари кредитлари ва бошқа қарз маблағлар ҳисобидан 14,9 фоизга кўпайди. Бунда ўзлаштирилган инвестициялар умумий ҳажмининг 24,7 фоизини аҳоли маблағлари ташкил қилди ва бу унинг юқори инвестициявий фаоллигининг ифодасидир.

Мамлакатимизда инвестиция муҳитини янада такомиллаштириш бўйича қўрилган чора-тадбирлар ўзлаштирилган хорижий инвестиция ва кредитлар ҳажмини 12,4 фоизга ошириш имконини берди ва бу кўрсаткич 1812,1 миллион долларни ташкил қилди. Шунинг 1404,1 миллион доллари ёки ўзлаштирилган хорижий инвестиция ва кредитлар умумий ҳажмининг 77,5 фоизи тўғридан-тўғри хорижий инвестициялардир.

Хисобот даврида тармоқларни ривожлантириш бўйича қатор йирик лойиҳалар амалга оширилди. "Тошкент ИЭМ" омак акциядорлик жамиятида конгенерацион газ турбина технологиясини жорий этиш, Сомонтепа ва Жанубий Ўртабўлоқ конларини ободонлаштириш ҳамда сикши компресс станцияси қуриш ва "Жанубий Ўртабўлоқ — Муборак газни қайта ишлаш заводи" газ қувурини қуриш, Муборак газни қайта ишлаш заводида эскирган қувватлар, 16, 17-олтингурут тозалаш блоклари ўрнини тўлдириш, "Навоий" эркин индустриал-иқтисодий зонаси ҳудудида ёпиб-очадиган арматура ва полимер буюмлар ишлаб чиқариш, харакаланувчи таркибининг таъмирлаш базасини ривожлантириш, "Қуюв-механика заводи" шўъба корхонасида вагонсозликни ташкил этиш ва куйма ишлаб чиқаришнинг реконструкция қилиш, "Бекобудцемент" омак акциядорлик жамиятида қуруқ услубда цемент ишлаб чиқаришни модернизация қилиш ва янги линияни барпо этиш, "Намимпекс текстиль" масъулияти чекланган жамиятида тўқимачилик комплексини ташкил этиш, "Индорама Қўқон текстиль" қўшма корхонаси масъулияти чекланган жамияти ҳамда "Пешкутекс" қўшма корхонасида ишлаб чиқариш қувватларини кенгайтириш ва бошқалар шулар жумласидандир.

«Навоий» эркин индустриал-иқтисодий зонаси ҳудудида иситиш ва сув иситиш қонзонларини ишлаб чиқариш бўйича янги лойиҳанинг биринчи босқичи жорий этилди, умумий қиймати 53 миллион доллардан зиёд 6 инвестиция лойиҳаси амалга оширилмоқда. «Ангрен» махсус индустриал зонаси ҳудудида олти инвестиция лойиҳасини амалга ошириш ишлари давом эттирилмоқда, ишлатилган техник мойлардан базавий мойлар, тех-

2013 йилнинг тўққиз ойида Ўзбекистон Республикасининг иқтисодий-иқтисодий ривожланишининг асосий кўрсаткичлари
(2012 йилнинг шу даврига нисбатан фоиз ҳисобида)

Кўрсаткичлар	Ўсиш суръатлари
Ялпи ички маҳсулот	108,1
Саноат маҳсулотлари	109,4
Истеъмол товарлари	115,9
Қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари	106,8
Қурилиш ишлари ҳажми	119,2
Чакана савдо айланмаси	114,7
Пуллик хизматлар	113,0
Жами хизматлар	112,4

II. Ишлаб чиқаришларни диверсификация қилиш, иқтисодиёт ва унинг тармоқларини техник ва технологик янгилаш, модернизациялашни жадаллаштириш ҳамда унинг кўламини кенгайтириш

Саноат корхоналарини модернизация қилиш, техник ва технологик янгилаш ҳамда диверсификация қилиш кўламини кенгайтириш, истеъмол товарлари, маҳаллийлаштирилаётган ва экспорт маҳсулотлар ишлаб чиқаришнинг ўсишини рағбатлантириш, корхоналар молиявий барқарорлигини ошириш ҳамда рақобат муҳитини шакллантиришга оид чора-тадбирларнинг амалга оширилиши саноат тармоқларида таркибий туб ўзгаришларни янада чуқурлаштириш имконини берди.

Жорий йил бошидан буён қарийб 2,2 мингта ишлаб чиқариш объекти, жумладан, енгил саноат ва тўқимачилик тармоғида 664, омак-овқат саноатида 612, қурилиш материаллари саноатида 471, ёғочни қайта ишлаш саноатида 136, машинасозликда 33, кимё саноатида 18 ва бошқа тармоқларда 260 объектининг фойдаланишга топширилиши саноат ишлаб чиқаришининг ривожланишига муостаҳкам замин яратди.

Жорий йилнинг тўққиз ойида тармоқлар рақобатбардошлигини ошириш доирасида йирик корхоналарда қиймати 201,1 миллион долларга тенг яроқсиз, маънавий ва жисмоний эскирган 3631 ускуна алмаштирилди. Энергия тежайдиган технологияларнинг жорий этилиши, технологик жараёнлар ва хонашёр сарфи нормасини оқилона ташкил этиш, йўқотишлар ва ишлаб чиқариш билан боғлиқ бўлмаган сарф-харажатларни бартаф этиш натижасида йирик саноат корхоналарида ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар таннархини ўртача 11 фоизга камайтиришга эришилди.

Машинасозлик ва металлга ишлов бериш (124,7 фоиз), қурилиш материаллари (112,1 фоиз), енгил (115,3 фоиз) ва омак-овқат саноати (108,6 фоиз) каби тармоқлар жадал ривожланди. Саноат ишлаб чиқариши умумий таркибиде ularning yalpi ichki mahsulot tarkibidagi ulushi 2012 йилнинг тўққиз ойидаги 47,4 фоиз ўрнига 51,4 фоизга ўсди. Автомобил-

(2012 йилнинг шу даврига нисбатан 133,6 фоиз) кредитлар тақдим этилди. Бу эса истеъмол товарлари ишлаб чиқариш ҳажмини 15,9, жумладан, омак-овқат 9 фоиз ва ноомак-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқариш 21,3 фоизга ошириш имконини берди. Тармоқ корхоналари томонидан сариёғ ва ўсимлик ёғи, сут маҳсулотлари, кир ювиш машиналари, энергия тежайдиган лампалар, ёрма, тикувчилик, трикотаж ва пайпоқ маҳсулотлари, аралаш матолар ҳамда бошқа истеъмол товарлари ишлаб чиқариш ҳажми сезиларли даражада оширилди.

Жорий йилнинг январь-сентябрь ойларида 1089 маҳаллийлаштириш лойиҳаси бўйича қиймати қарийб 8,7 триллион сўмлик ёки 2012 йилнинг шу даврига нисбатан 1,4 барабар кўп маҳсулот ишлаб чиқарилди. Натижада импорт ўрнини босиш бўйича ҳисоблаб чиқилган самара қарийб 2 марта кўпайди ва 4 миллиард доллардан зиёдни ташкил қилди. Маҳаллийлаштирилган 76 турдаги янги маҳсулот, жумладан, зангламайдиган консол насослар, синтетик комплекс ип, янги турдаги мой, ёқилги ва ҳаво филтрлари, косметика препаратлари, ер устида харакаланидиган транспорт учун аккумулятор моноблоклар ва ҳавфсиз ойналар, микротўқилкич печлар, техник ва омак-овқат аралашмалари, турли конфигурациядаги полистирол ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқариш ўзлаштирилди.

Рақобатбардош маҳсулотларни экспортга етказиб беришни кенгайтириш борасида корхоналарни кўллаб-қувватлаш ва рағбатлантиришга доир қўрилган чора-тадбирлар доирасида 2013 йил бошидан буён илгари ўз маҳсулотларини экспорт қилмаган 469 корхона экспорт фаолиятига жалб этилди. Бу борада ҳудудлардаги корхоналарнинг мамлакатимиз умумий экспорт ҳажмидаги улуши икки барабарга оширилди.

Бунинг натижасида товар ва хизматлар экспорти ҳажми ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 13 фоизга ошди. Экспортнинг ўсиши сульфат аммоний, техник мойлар, автобуслар, пахта калаваси, мева-сабзавот маҳсулотлари ва бошқа товарларни экспорт қилиш физик ҳажмини ошириш

ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНТИРИШ ЯКУНЛАРИ ТЎҒРИСИДА

ник кремний, турли диаметри мис қувурлар, энергия тежайдиган ёруқлик диодли лампалар, шаклар ишлаб чиқаришга оид лойиҳалар бўйича қурилиш-монтаж ишлари бажарилмоқда. Шунингдек, қўшимча 24 лойиҳани амалга оширишга доир масалалар кўриб чиқилмоқда ва зарур ҳужжатлар тайёрланмоқда. **“Жиззах” маҳсус индустриал зонаси** фаолиятини ривожлантириш доирасида тўртта лойиҳа амалга оширилмоқда. Бундан ташқари, 21 лойиҳани жорий этиш учун зарур ҳужжатлар тайёрланмоқда ва ушбу лойиҳалар юзасидан Хитой делегациясининг Ўзбекистонда ташириш доирасида шартномалар имзоланди.

IV. Йўл-транспорт ва коммуникация инфратузилмасини жадал ривожлантириш

Жорий йилнинг тўққиз ойида Ўзбекистон миллий автомагистрал таркибига кирувчи автомобиль йўлларини қуриш ва реконструкция қилиш объектлари бўйича 633,4 миллиард сўм маблағ ўзлаштирилди. Шунинг 537,8 миллиард сўми Республика йўл жамғармаси маблағлари ҳисобидан, 95,6 миллиард сўми Ҳукуматимиз кафолати билан хорижий қарзлар ҳамда Ўзбекистон Тикланиш ва тараққиёт жамғармаси маблағлари ҳисобидан ўзлаштирилди.

Умумий узунлиги 318 километр автомобиль йўлини, шу жумладан, Тошкент-Уш автойўлининг 15 километр, Тошкент айланма йўли янги йўналишининг 8 километри, Ғузур-Бухоро-Нукус-Бейнов автойўлининг 130 километрини қуриш ҳамда реконструкция қилиш ишлари якунланди.

Йилнинг ўтган даврида транспорт инфратузилмасини ривожлантириш ва реконструкция қилиш чора-тадбирларини амалга ошириш доирасида 182 километр темир йўл қайта тикланди, 414 юк ва 23 йўловчи ташуш вагонлари тайёрланди. Мароқанд-Қарши ва Қарши-Термиз темир йўл участкаларини электрлаштириш лойиҳаларини амалга ошириш ҳамда янги Ангрэн-Поп темир йўл линиясини қуриш ишлари давом этмоқда.

V. Қишлоқ ҳўжалигини техник ва технология янгилаш

Ҳисобот даврида қишлоқ ҳўжалиги ишлаб чиқаришини техник ва технологик янгилашга оид фаол чоралар кўрилди. Хусусан, 731,9 километр коллекторлар, 57,6 километр ёпик горизонтал дренаж тармоқлари, битта мелiorация насос станцияси ва 42 мелiorация қудуғини қуриш ва реконструкция қилиш ишлари якунланди. 10,4 минг километр ҳўжалиқлар ва ҳўжалик ичидаги коллектор-дренаж тармоқлари ҳамда 468 мелiorация қудуғини таъмирлаш-тиклаш ишлари амалга оширилмоқда.

Жорий йил бошидан бўён 4,9 минг гектар майдонда янги боғлар, 3,3 минг гектарда интенсив боғлар, 4,8 минг гектар ерда тоқзорлар яратилди. 5,7 минг гектар майдондаги боғлар ва 3,8 минг гектар тоқзорлар тикланди. Аҳолининг шахсий томо-рқа ҳўжалиқларидаги 384 гектар майдонда 22,7 минг иссиқхона ташкил қилинди.

2013 йилнинг тўққиз ойида амалга оширилган чора-тадбирлар натижасида 7,1 миллион тонна бошоқчи экинлар (ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 101,5 фоиз), 6 миллион тоннадан зиёд сабзавот (111,3 фоиз), 1,5 миллион тонна мева (110,8 фоиз), 1,7 миллион тонна картошка (110,6

фоиз), 1,1 миллион тонна полиз экинлари (109,3 фоиз) ва қарийб 1 миллион тонна узум (111,9 фоиз) етиштирилди. 1,4 миллион тонна мевасабзавот (2012 йилнинг шу даврига нисбатан 23 фоизга кўп), жумладан, 890,6 минг тонна сабзавот, 283,3 минг тонна мева ва 212 минг тонна узум қайта ишланди.

Жорий йилнинг ўтган даврида тижорат банклари қорвачилиқни ривожлантириш учун 170,2 миллиард сўм, паррандачилик ҳўжалиқларини ташкил этишга 58,5 миллиард сўм, балиқчилик ва асаларичилик ҳўжалиқларини ташкил этиш учун 22 миллиард сўмлик кредит ажратди. Кредит билан қўллаб-қувватлаш натижасида жорий йил бошидан бўён жами 55,4 минг бош қорамолга мўлжалланган 1,3 мингта қорвачилик ҳўжалиги, 5,6 миллион парранда боқиш учун мўлжалланган 639 паррандачилик ҳўжалиги, 3,4 минг гектар сунъий ҳовузда 634 балиқчилик, шунингдек, қарийб 1,4 мингта асаларичилик ҳўжалиги ташкил этилди.

Натижада ҳисобот даври якунлари бўйича йирик шохли қорамоллар умумий сони 4,8 фоизга ўсиб, 10,4 миллион бошга етди, гўшт етиштириш ҳажми 7 фоиз, сут — 7,1 фоиз, тухум 14,3 фоизга ошди.

VI. Кичик бизнесни жадал ривожлантириш ва максимал қулай ишбилармонлик муҳитини шакллантириш

Ишбилармонлик муҳитини тубдан яхшилаш ва тадбиркорликка янада кенг эркинлик бериш бўйича чора-тадбирларнинг амалга оширилиши доирасида ўтган давр мобайнида тадбиркорлик субъектларига ер участкаларини ажратиш, уларни электр таъминоти тармоқларига улаш механизмларини тақомиллаштириш, тадбиркорлар ҳўқуқий ҳимоясини кучайтириш, ҳўжалик субъектларининг самарали кадрлар сиёсатини юритиш учун тегишли шaroитлар яратишга қаратилган меъёрий-қонунчилик ҳўжатлари қабул қилинди.

Бу борада қабул қилинган чора-тадбирлар йил бошидан бўён 21,2 мингта янги кичик бизнес субъектини (деҳқон ва фермер ҳўжалиқларидан ташқари) ташкил қилиш, кичик бизнес субъектлари томонидан саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажмини 15,2 фоизга ошириш имконини берди. Ҳисобот даврида энг кўп кичик бизнес субъектлари савдо ва умумий овқатланиш соҳасида (умумий сонинг 29,1 фоиз), саноат (28,7 фоиз) ва қурилиш тармоғида (10,4 фоиз) ташкил қилинди.

Иқтисодиётда давлатнинг иштирокини камайтириш ва хусусий мулк қўламини кенгайтириш мақсадида ҳисобот даврида хусусий сектор субъектларига қўймати 26,9 миллиард сўмлик 67 давлат активи сотилди, фойдаланилмаётган 21,8 мингта давлат мулк объектлари ижарага берилди.

Тижорат банклари томонидан кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларига 5,6 триллион сўм микдоридида (жумладан, 1,1 триллион сўмлик микрокредитлар) ёки 1,3 баробар кўп кредитлар берилди. Шунингдек, халқаро молия институтлари кредит линиялари доирасида 116,6 миллион доллар микдоридидаги маблағлар ажратилди.

Кичик бизнес субъектларидан давлат харидлари ҳажми жорий йилнинг тўққиз ойида 280,4 миллиард сўмни ёки электрон савдолар орқали амалга оширилаётган давлат харидлари умумий ҳажмининг 92,3 фоизини ташкил қилди. Кичик бизнес субъектлари иштирокида

170 мингдан ортиқ битим амалга оширилди. Давлат харидлари бўйича ўз товар ва хизматларини етказиб бериш учун рўйхатдан ўтган кичик бизнес субъектларининг умумий сони биржа савдолари иштирокчилари умумий сонининг 82,9 фоизини ташкил этди.

Давлат органлари ва тадбиркорлик субъектлари ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг контакtsiz электрон шакллари жорий этилиши натижасида ҳисобот даврида боғжона юк декларацияларининг 20 фоизи электрон услубда расмийлаштирилди, 660 дан зиёд давво аризалари ва тақдирномалар Олий ҳўжалик суди томонидан электрон шаклда кўриб чиқилди.

«Ўзстандарт» агентлиги ҳузуридаги Маҳсулотларни экспорт қилишга қўмаклашиш бюроси 376 корхонага маҳсулот экспорти бўйича маслаҳат хизматларини кўрсатди, 29 мамлакат билан стандартлаштириш, метрология, сертификатлаш, аккредитация ва маҳсулот экспорти ҳамда халқаро ва мамлакатлар талабларини жорий этиш соҳасида ҳамкорлик йўлга қўйилди.

Бу борада қабул қилинган чора-тадбирлар янги ички маҳсулотда кичик бизнеснинг улушини 51,2 фоизга (2012 йилнинг 9 ойида 51,0 фоиз), саноатда 23,3 фоиз (22,3 фоиз), бандликда 75,6 фоиз (75,1 фоиз), экспортда 19,1 фоиз (13,5 фоиз) ошириш имконини берди.

VII. Аҳолининг турмуш даражаси ва сифатини муттасил оширишни таъминлаш

«Обод турмуш йили» Давлат дастурини амалга ошириш доирасида шу йилнинг тўққиз ойида иқтисодиётнинг турли соҳаларида тадбиркорлик субъектларини ривожлантиришни қўллаб-қувватлаш, аҳолини ижтимоий қўллаб-қувватлашни кучайтириш ва бандлигини оширишга қаратилган қатор қонунчилик ҳамда меъёрий-ҳуқуқий ҳўжатлар ишлаб чиқилди, қелишилди ва тасдиқлаш учун тақдим этилди. Уларни молиялаштириш учун барча манбалар ҳисобидан қарийб 5,6 триллион сўм ва 250 миллион доллар йўналтирилди.

Иш ўринларини ташкил этиш ва аҳоли бандлигини таъминлаш дастурини амалга ошириш доирасида жорий йилнинг тўққиз ойида 833,4 мингта иш ўрни, шу жумладан, қишлоқ туманларида 488 мингдан зиёд янги иш ўрни яратилди. Янги корхоналарнинг ишга туширилиши, фаолият кўрсатаётган корхоналарни кенгайтириш ва реконструкция қилиш ҳисобидан 44,8 мингта, янги кичик корхоналар ва микрофирмаларни ташкил қилиш ҳисобидан — 282,8 мингта, яқка тартибдаги тадбиркорлиқни ривожлантириш ҳисобидан — 90,6 мингта, ишламаётган кичик корхоналар фаолиятини тиклаш ҳисобидан — 11,5 мингта, ишлаб чиқариш, ижтимоий ва бозор инфратузилмаси объектларида — 57,3 мингта, қасаначилиқнинг барча шакллари ривожлантириш ҳисобидан — 181,8 мингта, фермер ва деҳқон ҳўжалиқларида — 107,4 мингта иш ўринлари яратилди.

Аҳоли иқтисодий фаоллигининг ўсиши натижасида мамлакатимизда аҳоли бандлиги 2,5 фоиз, иш ҳақи 17,3 фоиз, пенсиялар ўртача ҳажми 27,8, аҳолининг жами реал даромади 15,9 фоизга ошди.

Қишлоқ жойларда намунавий лой-

ихалар асосида яқка тартибдаги уй-жойларни қуриш дастурига мувофиқ ҳисобот даврида қўймати 1,2 триллион сўм ҳажмдаги инвестициялар ўзлаштирилди, 5,5 мингта уй фойдаланишга топширилди. Республика бўйича 8,4 миллион квадрат метр (ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 115,1 фоиз), шу жумладан, қишлоқ жойларда 6,3 миллион квадрат метр уй-жой (115,2 фоиз) фойдаланишга топширилди.

Аҳолининг сифатли ичимлик сувидан фойдаланишни яхшилаш чора-тадбирларини амалга ошириш доирасида халқаро молия институтлари маблағлари иштирокида етти лойиҳа ҳаётга таъбиқ этилмоқда ва бу борада 74,3 миллион доллар ўзлаштирилди. Бунинг натижасида 2 минг километрдан ортиқ (2012 йилнинг шу даврига нисбатан 114,6 фоиз), шу жумладан, қишлоқ жойларда 1,9 минг километр (118,5 фоиз) сув қувурлари тармоғи ишга туширилди.

Шу тарика, глобал иқтисодиётда жиддий муаммолар мавжудлигига қарамай, Президентимиз Ислам Каримов раҳнаомлигида мамлакатимизни ислоҳ этиш ва ривожлантириш бўйича ишлаб чиқилган самарали стратегиянинг изчил ва аниқ мақсади амалга оширилиши натижасида 2013 йилнинг тўққиз ойида мамлакатимизда барқарор юқори иқтисодий ўсиш суръатлари ҳамда макроиқтисодий барқарорлик сақлаб қолинди.

Ўзбекистон Республикасидаги жорий иқтисодий аҳвол, давлат сиёсати ва иқтисодиётимизнинг ривожланиш истикболлари бўйича Халқаро валюта жамғармаси миссияси билан шу йил 25 сентябрдан 2 октябргача ўтказилган муҳокамалар натижасига кўра, миссия раҳбари Вероника Бакалунинг таъкидлашича, «глобал иқтисодиётнинг аҳоли ёмонлашганига қарамай, Ўзбекистон иқтисодиёти жадал суръатлар билан оқсалоқда. Кучли бюджет ва ташқи позиция, банк тизимининг барқарорлиги ва давлат қарзининг пастлиги барқарор макроиқтисодий натижаларга эришиш имконини бермоқда». Шу билан бирга, яқин истиқболда Ўзбекистон Республикасини иқтисодий ривожлантириш прогнозлари ижобийлиги, солиқ-бюджет соҳасининг барқарорлиги ва салмоқли ҳажмдаги валюта захираларининг мавжудлиги ривожланаётган мамлакатларда кузатилаётган ўсиш суръатларининг кутилгандан кўра жиддий пасайиши билан боғлиқ таваккалчиликларни четлаб ўтишга хизмат қилаётгани ҳам қайд этилди.

Мамлакатимизда амалга оширилаётган иқтисодий сиёсатнинг асосий вазифаси иқтисодиёт тармоқларини модернизация қилиш ва уларнинг рақобатбардошлигини ошириш, йўл-транспорт ва коммуникация инфратузилмасини ривожлантириш, ишбилармонлик ҳамда инвестиция муҳитини янада яхшилашга қаратилган бозор ислохотлари қўламини кенгайтириш ва чуқурлаштириш бўйича қабул қилинган чора-тадбирларнинг амалга оширилишини таъминлашдан иборатдир. Зеро, мазкур вазифалар жорий йил якунларига кўра иқтисодиёт тармоқлари ривожланишининг барқарор ўсиш суръатларини ва макроиқтисодий барқарорлиқни сақлаб қолиш, 2014 йилда иқтисодий юқсалишнинг юқори суръатларига эришиш учун мустаҳкам замин бўлиб хизмат қилади.

Yangiliklarda yurt nafasi

❖ Ўзбекистон Ёзувчилар уюмсининг "Дўрмон" ижод уйида "Истеъдод мактаби" V Республика ёш ижодкорлар семинари ташкил этилди.

Унда Қорақалпоғистон Республикаси, барча вилоятлар ва Тошкент шаҳридан адабиётга меҳри банд йигит-қизлар иштирок этмоқда.

Анъанавий «Истеъдод мактаби» Республика ёш ижодкорлар семинаридан қўзланган мақсад ҳам адабиётга ҳаваси банд ёшларга зарур йўл-йўриқ ва маслаҳатлар бериш, ижодини кенг адабий жамоатчилик назаридан ўтказишдан иборат.

Семинар иштирокчиларидан бири — Ойжамол Жўлдосбоева Бердақ номидаги Қорақалпоқ давлат университети қошидаги 1-академик лицейда таҳсил олади.

Олтиш нафардан ортиқ ёш ижодкор иштирок этаётган семинар машғулоти давомида ёзувчи ва шоирлар, таржимонлар, публицистлар, драматурглар томонидан маҳорат сабоқлари ўтказилди. «Биринчи китобим» ижодий лойиҳаси доирасида илк китоблари нашр этилган ёшлар билан учрашувлар, уларнинг ижод намуналаридан иборат «Созимда Ватан васфи» тўпламининг тақдироти ўтказилиши кўзда тутилган.

❖ Ўзбекистон Бадий академияси Қорақалпоғистон Республикаси бўлими кўргазмалар саройида «Обод турмуш йили»га бағишлаб ташкил этилган «Менинг ўлкам — менинг faxрим» танлови қатнашчиларининг кўргазмаси ва танлов ғолибларини тақдирлаш маросими бўлиб ўтди.

Ун икки ёшгача болалар ўртасида совринли ўринларни Нуксдаги Амет баши номидаги 12-болалар мусика ва санъат мактаби ўқувчилари эгаллади. Биринчи ўринни Мапруза Урозбоева олган бўлса, иккинчи ўрин Гулзода Роллановага, учинчи ўрин Дарья Тенга nasib этди.

Ун олти ёшгача ўсимлар ўртасида биринчи ўринни Хўжайли туманидаги 4-болалар мусика ва санъат мактаби ўқувчиси Отабек Аметов, иккинчи ва учинчи ўринларни Қорақалпоғистон Республикаси ихтисослашган санъат мактаби ўқувчилари Нурбол Каримов ва Расул Жумамбетов кўлга киритди.

— Танловда «Бахшилар айтишуви», «Кўл бўйида» ва «Келин портрети» асарларим билан қатнашдим, — дейди танлов ғолиби Отабек Аметов. — Бу тадбир биз ёшлар учун ўзига хос маҳорат мактаби бўлди. Таниқли мусаввирларнинг фикрларини тинглаб, улардан сабоқ олдик ва кўп нарсани ўргандик.

❖ Фаргона шаҳрида «Кичик бизнес ва хусусий тadbirkorlikни ривожлантириш — тараққиёт омили» мавзусида тadbир бўлиб ўтди.

Вилоят ҳокимлиги ва ташки иқтисодий алоқалар, инвестициялар ва савдо бошқармаси ҳамкорлигида ташкил этилган тadbирда корхоналар раҳбарлари, тadbirkorлар иштирок этди.

Жорий йилнинг ўтган даврида Фаргона вилоятида 3 минг 245 янги тadbirkorлик субъекти ташкил этилиб, 73 мингга яқин янги иш ўрни яратилди. Бу шу даврда вилоятда яратилган жами иш ўринининг 80 фоизи демакдир. Давлатимиз томонидан яратилаётган кенг имконият ва шароитлардан унмлли фойдаланаётган вилоят тadbirkorлик субъектларининг ҳудудий ички маҳсулот ишлаб чиқаришдаги ҳиссаси йил сайин ортиб бормоқда. Кичик бизнес ва хусусий тadbirkorлик субъектларига вилоят тижорат банклари томонидан 385 миллиард сўмлик кредит маблағлари ажратилди. Хорижий сармоядорлар иштирокида 17 корхона ташкил этилиб, янги турдаги маҳсулотлар ишлаб чиқариш ўзлаштирилди.

Вилоятда хотин-қизлар тadbirkorлиги ва касб-ҳунар коллежи битирувчиларининг бизнес лойиҳаларини молиялаштириш, ёшларни тadbirkorликка кенг жалб этиш масаласи ҳам атрофича муҳокама қилинди.

❖ Андижонда «Атроф-муҳит ва инсон саломатлигини муҳофаза қилишда нодавлат нотижорат ташкилотларнинг роли» мавзусида давра суҳбати бўлиб ўтди.

Тadbирда Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги Экологик ҳаракат депутатлар гуруҳи, Ўзбекистон Экологик ҳаракати Андижон вилояти ҳудудий бўлинимаси ҳамда Фуқаролик жамияти шаклланишини мониторинг қилиш мустақил институти вилоят ҳудудий бўлими вакиллари иштирок этди.

Давра суҳбатига жорий йилнинг 23 сентябрда қабул қилинган «Одамнинг иммунитет танқислиги вируси келтириб чиқарадиган касаллик (ОИВ инфекцияси) тарқалишига қарши курашиш тўғрисида»ги қонуннинг мазмун-моҳияти, қонунни амалга оширишда давлат бошқаруви ҳамда фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва нодавлат нотижорат ташкилотларнинг роли ва иштироки масаласи юзасидан маълумот берилди.

Табиат, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, аҳоли, айниқса, ёшларнинг экологик маданияти ва саводхонлигини юксалтириш, экологик вазиятни соғломлаштириш борасида олиб борилаётган ишлар самарадорлигини ошириш жараёнида ННТларнинг фаоллигини тақомиллаштириш масалалари муҳокама қилинди.

ЎЗА ва махсус мухбирларимиз йўллаган материаллар асосида тайёрланди.

Ёш музикачиларимиз муваффақияти

Жорий йилнинг 21-24 октябр кунлари Озарбайжон Республикасининг Боку шаҳрида бўлиб ўтган «Муғом» номли V халқаро фестивалда юртимиз ёшлари ҳам муносиб иштирок этдилар.

Иштирокчилар орасида Хоразм вилояти 2-сонли болалар мусика ва санъат мактаби ўқувчиси Дониёрбек Жасурбеков энг маҳоратли ижрочи, деб топилиб, фестивалнинг махсус дипломи билан тақдирланди. Самарқанд вилоятидаги 29-сонли болалар мусика ва санъат мактаби ўқувчиси Ружсора Облоқулова эса III даражали дипломга сазовор бўлди.

Айтиш жоизки, давлатимиз

раҳбарининг 2008 йил 8 июлда қабул қилинган «Болалар мусика ва санъат мактабларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ва уларнинг фаолиятини янада яхшилаш бўйича 2009-2014 йилларга мўлжалланган Давлат дастури тўғрисида»ги қарори ижроси доирасида юртимизда кенг қўламли ишлар амалга оширилмоқда. Бунинг самараси ўларок, ёшларимиз турли

кўрик-танлов ва фестивалларда муваффақиятли иштирок этиб, мамлакатимиз санъатини дунёга танитмоқдалар.

Фестивалда, шунингдек, Андижон, Қашқадарё, Сурхондарё вилоятларидаги болалар мусика ва санъат мактабларида санъат сирларини пухта ўрганаётган истеъдодли ёшларимиз ҳам муҳлису мутахассислар эътирофига сазовор бўлди.

Жамшид ХАЛИЛОВ,
Халқ таълими вазирлиги
Мусика ва санъат таълими
муассасалари
бошқармаси мутахассиси

Ахборотдан мақсадли фойдаланиш муҳим

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳузуридаги Маънавият ва маърифат марказида «Интернет — глобал тармоқ: унинг имкониятлари ва таълим тараққиётидаги ютуқлар» мавзусида давра суҳбати ўтказилди.

Тadbирда Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳузуридаги таълим муассасаларида электрон таълимни жорий этиш маркази, Ziyonet ахборот-ресурс портали вакиллари ва пойтахтдаги олий таълим муассасаларининг маънавий-маърифий ишлар бўйича бўлим бошлиқлари иштирок этди.

Бугун ахборот технологиялари шунчалик тараққий этдики, дунёнинг нариги бурчагида бўлаётган воқеа-ҳодисалардан биргина тугмачани босиб орқали хабардор бўлишингиз мумкин. Интернетдан келаётган ахборот ва маълумотларнинг эса чегараси йўқ. Асосий вазифа ана шу ахборотлардан

тўғри мақсадда фойдаланиш. Шу маънода таълим муассасаларида веб-сайтларнинг ташкил этилгани ва ахборот-коммуникация технологияларидан талабаларнинг унмлли фойдаланаётгани қувонарли ҳол.

Давра суҳбатига сайтларда жойлаштирилаётган маълумотларнинг долзарблиги, ёш авлодни ахборотни тўғри идорқ этишга ўргатиш муҳимлиги таъкидланди.

— Таълим муассасамизда веб-сайтимишни доимий янги ахборотлар билан таъминлаб борадиган алоҳида ахборот технологиялари маркази мавжуд. Талабалар ҳам мунтазам равишда веб-сайт орқали ўзлари учун керакли ва қизиқарли маълумотларга эга бўлиб борадилар, — дейди ТАТУ маънавий-маърифий ишлар бўлими бошлиғи Ёзоза Каримова.

Назозат ХОЛМЕТОВА,
«Ma'rifat» мухбири

«Соҳадаги янгиликлар билан танишмоқдамиз»

«INFOLIB UZBEKISTAN — 2013» II Миллий ахборот-кутубхона ҳафталиги кўтаринки руҳда бошланди. Тантанали очилиш маросимидан сўнг янги китоблар кўргазмаси намойиш этилди.

Куннинг биринчи ярмида «Ахборот-кутубхона фаолияти меъёрий-ҳуқуқий асосларининг кейинги ривожланиши» мавзусида давра суҳбати ташкил этилди. Унда соҳа ходимлари билан бир қаторда ўқитувчилар, талабалар ва ку-тубхона фаолиятдан фойдаланувчи турли ёшдаги иштирокчилар қатнашдилар. Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий ку-тубхонаси бўйлаб уюштирилган саёҳат республикаимизнинг чекка ҳудудларидан келган қизиқувчиларда катта таассурот қолдирди.

Миллий ку-тубхона лойиҳаларининг тақдироти қаторида ҳафталикнинг хилма-хиллигини таъминлаш мақсадида таниқли санъаткорлар билан уч-

рашувлар, хонатлас коллекциясининг намойиши каби маданий тadbирлар ҳам ўтказилди.

Ҳафталикнинг «Қизиқарли учрашувлар» деб номланган иккинчи кунда Миллий ку-тубхона ходимлари янги дастурларни намойиш қилдилар. Замонавий компьютер технологиялари асосида ташкил этилган тақдиротда республикаимизнинг турли ҳудудларидан келган АРМ ходимлари, ку-тубхонанинг доимий аъзолари ва журналистлар иштирок этдилар. «Диссертация ва илмий ишлар базаси», «Қўлёзма ва нодир нашрлар базаси», «Имиж каталоглар маълумотларини шакллантириш» каби мавзуларда Миллий ку-тубхона мутахас-

сисларининг маърузалари тингланди.

— Ўн беш йилдан буён ку-тубхонада ишлайман, — деди ҳафталик иштирокчиси, Зарафшон санъат касб-ҳунар коллежи АРМ бўлим mudiri Манзура Тошева. — Бизнинг АРМда ҳам электрон каталог базаси яратилди. Биз энди китобхоналарга компьютерлар ёрдамида тез ва сифатли хизмат кўрсатаёلمиз. Бу ҳафталикда қатнашиб, соҳа янгиликлари билан танишмоқдамиз. Масалан, имиж каталог тушунаси биз учун янгилик бўлди. Энди ку-тубхона ходими ўз кундалик ишларидан ташқари, ҳар кун белгиланган меъёрда имиж каталогга маълумотлар киритиши зарур экан...

Эслатиб ўтайти, ахборот-ку-тубхона ҳафталиги 1 ноябрга қадар давом этади.

Соҳиба МУЛЛАЕВА,
«Ma'rifat» мухбири

Она тилим — ғуруримсан, ифтихоримсан

Ёш авлоднинг ўз она тилини пухта билиши, эркин мулоқотга киришиши ва миллий кадриятларимизга ҳурмат билан қарashi замирида Ватанга муҳаббатни кўрамиз. Она тили ва адабиёт, ўзбек тили фанлари ойлги муносабати билан умумтаълим мактабларида ўтказилаётган тadbирларда ҳам ажодлар мероси ҳамда бебаҳо маънавий бойликларимиз хусусида сўз борди.

Пойтахтимиздаги 275-умумтаълим мактабида «Она тилим — ғуруримсан, ифтихоримсан» мавзусида бўлиб ўтган байрам дастури фан ойлгининг аюнига бағишланди. Тadbирда ўқувчилар эртақ, ривоят ва бадий асарлар асосида тайёрлаган сахна кўринишлари томошабилар эътиборини жалб этди.

— Нафақат фан ойлгида, балки ўқув йили давомида қадимий анъаналаримизни эъзозлашга қаратилган очиқ дарслар уюштирамиз, — дейди мактаб директори Хилола Мирзараҳимова. — Адабиёт дарсида Алишер Навоий, Махмуд Хўшқўй, Юсуф Хос Ҳожиб каби

буюқ алломаларимиз асарларини ўргатиб бора-миз.

Байрам кечасида шоирлар Икром Отамурод, Умида Абдуазимова қатнашиб, янги ижод намуналарини ўқувчилар эътиборига ҳавола этишди. Ўқувчиларнинг музикаий чиқишлари, шеър-қўшиқлари байрамга фазл бағишлади.

Шоира БОЙМУРОДОВА
В.ГРАНКИН олган сурат.

МАЪНАВИЯТ МАСКАНИ

Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепциясида илгари сурилган фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг фаолиятига оид устувор вазифалар маҳалла институтининг жамиятимиздаги ўрнини оширишда гоят муҳим аҳамият касб этмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2013 йил 10 октябрдаги “Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ходимларининг малакасини ошириш бўйича ўқув курсларини ташкил этиш тўғрисида”ги қарори ижроси ҳам бу борада олиб борилаётган ишларнинг самардорлигини янада ошириш, фуқаролар йиғинларининг раислари, диний маъри-

фат ва маънавий-ахлоқий тарбия масалалари бўйича маслаҳатчилари, масъул котиблари ҳамда “Маҳалла посбонлари” жамоатчиликлари тузилмалари раҳбарларининг ўз фаолиятида зарур бўладиган замонавий илмий-методик, ҳуқуқий-сиёсий, иқтисодий, гоёвий, маънавий-маърифий билимларини бойитишга хизмат қилади. Бу эса Президентимиз Ислам Каримов ташаббуси билан ҳаётимизнинг барча соҳа ва жабҳаларини демократик кадрлар ва талаблар асосида модернизациялаштириш мақсадида қатъият ва муваффақият билан амалга оширилаётган ислохотларнинг маҳалла соҳасидаги натижалари юқори бўлишини таъминлайди.

Qaror va ijro

Ўқув курсларининг бир қатор вазифалари қаторида ёшларни маънавий-ахлоқий тарбиялаш ва касбга йўналтириш каби бугунги кунда долзарб бўлиб турган масалаларга ҳам алоҳида эътибор қаратилади. Бу бежиз эмас. Дунёда молиявий инқироз ҳали давом этмоқда. Айни вақтда айрим минтақалар ёшлари тафаккурида маънавий инқирознинг салбий оқибатлари намоён бўлаётди. Масалан, Европа Иттифоқи ўзининг шу йил июнь ойида бўлиб ўтган саммитида “lost generation”, яъни “бой берилган авлод” муаммосини энг долзарб масала сифатида махсус муҳокама қилди. Халқаро майдонда мафкуравий, гоёвий ва информатсион курашлар кучайиб бораётган мана шундай мураккаб, таҳликали даврда маҳаллала-

римизда миллий гоя тарғиботи ва маънавий-маърифий ишларни замон талаблари асосида олиб бориш, ёшларимизни турли мафкуравий хуружлардан ҳимоя қилиш, уларни ён-атрофда юз бераётган воқеалардан тўғри хулоса чиқаришга, мустақиллигимиз, тинчлигимизни асраб-авайлашга изчил равишда ўргатиб бориш, Ватан тақдирига дахлдорлик ҳиссини оширишга қаратилган ишларни мунтазам ташкил этиш энг муҳим вазифа саналади.

Очигини айтиш керак, айрим ҳолларда масъул шахсларнинг маънавий-маърифий ислохотлар моҳиятини тўлиқ англамаслиги, тадбирлар сифатидан кўра сонига эътибор қаратиш, тарғиботнинг халқчил ва таъсирчан усулларидадан фойдалана билмаслик ҳол-

лари кўзга ташланади. Буларнинг барчасига етарли даражада билим, маҳорат ва тажрибага эга эмаслик сабаб бўлади. Ваҳоланки, маҳалла унда яшайдиган ҳар бир кишининг ҳатти-ҳаракати қафдагидек намоён бўлиб турадиган очик бир маскан. Маҳалланинг тарбиясини олган ёшлар ҳамма вақт катталарнинг, ҳатто улар бегона бўлса ҳам, фикр-мулоҳазаларига, насиҳатларига қулоқ солади. Халқимизнинг «Маҳалла — ота-онанг», дейиши бежиз эмас. Шунинг учун, аввало, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларида ишлайдиган ҳар бир ходим Президентимиз томонидан кўйилган “Фарзандларимиз биздан кўра кучли, билимли,

доно ва, албатта, бахтли бўлишлари шарт!” деган юксак мақсад мазмун-моҳиятини теран англаши ва уни тўлақонли рўёбга чиқариш учун маҳалла аҳли билан ҳамжихатлиқда астойдил меҳнат қилиши зарур.

Бугунги мураккаб ва таҳликали замон маҳалла фаолларидан миллий гоя ва мафкура масаласи билан боглиқ долзарб муаммоларни яхши билишини талаб қилаётди. Ўқув курсларида давлат сиёсатининг устувор йўналишлари, кенг қўламли ислохотларнинг моҳияти, қонун ҳужжатлари ва давлат дастурларининг ижро механизми тренинг шаклида ўргатилса, мақсадга мувофиқ бўлади. Маҳалла ходимларига гоёвий ва информатсион хуружлар, уларнинг ортида турган кучларнинг ғаразли мақсадларини фож қилиш, ҳар бир маҳаллада ҳушёрлик ва огоҳлиқни таъминлаш методикаси, фарзандларимизни иродаси мустаҳкам, фидойи ва ватанпарвар инсон этиб тарбиялаш усуллари амалий жиҳатлари билан чуқур ўргатилса ўқувлар самардорлиги юқори бўлишига эришилади.

Президентимизнинг мазкур қарори ўқув курслари ташкилотчилари ҳамда фуқаролар йиғинлари ходимлари — тингловчилар зиммасига катта маънавий-маърифий масъулият юклайди, машғулотлари олиб бора-

диган мутахассисларнинг юксак малакали бўлишини талаб этади. Жумладан, дарсларга пухта тайёргарлик кўриш, илмий-амалий адабиётлардан, интернет тармоғидан, республикамизнинг марказий оммавий ахборот воситалари маълумотларидан унумли фойдаланиш лозим бўлади. Шунингдек, ўқувлар самардорлигини оширишда аудио, визуал, кўргазмали воситалар тайёрланиши муҳим аҳамият касб этади. Республикаимизнинг турли шаҳар, туманларидаги фуқаролар йиғинлари фаолиятида учрайдиган вазиятлар, муаммоларни ҳал қилишнинг энг оқилона ечимлари замонавий педагогик технологиялар, методлар ёрдамида ёритилиши талаб қилинади. Токи ҳар бир дарс ҳам мазмунли, ҳам шакли билан тингловчини қизиқтирсин, ўзига чорласин.

Хулоса ўрнида айтиш мумкинки, Президентимизнинг мазкур қарори ижросини таъминлаш орқали Ўзбекистонда маҳалла институтини янада ривожлантириш, унинг илмий-амалий ва ҳуқуқий асосларини такомиллаштиришга эришилади, мамлакатимизда фуқаролар йиғинлари ходимларининг касбий малакаларини мунтазам ошириб бориш тизими яратилади.

Муҳаммаджон КУРОНОВ,
педагогика фанлари
доктори, профессор

Kuchli davlatdan — kuchli fuqarolik jamiyati sari

МАҲАЛЛА ОБОД — МАМПАКАТ ОБОД

Бугунги кунда Жиззах вилоятида 306 маҳалла фуқаролар йиғини фаолият юритмоқда. Президентимиз Ислам Каримов раҳнаомлигида ўзини ўзи бошқариш органларининг жамиятдаги фаоллигини ошириш борасида амалга оширилаётган ислохотлар самараларини Жиззах вилояти қишлоқ ва маҳаллаларининг янада обод бўлиб бораётгани мисолида ҳам кўриш мумкин.

Бу ўзгаришлар маҳаллаларда амалга оширилаётган бунёдкорлик, ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш ишларида, барпо этилаётган янги ижтимоий, маданий, ишлаб чиқариш иншоотларида ҳам яққол намоён бўлмоқда. Айниқса, намунавий лойиҳалар асосида қурилаётган уй-жойлар маҳаллаларнинг ташқи кўринишини ўзгартириш билан бирга, аҳоли фаровонлигини юксалтиришда муҳим аҳамият касб этмоқда. Вилоятда 1 минг 600 дан зиёд намунавий лойиҳалар асосидаги уй-жойлар барпо этилиб, йигирмадан ортиқ янги маҳаллалар ташкил этилди. Массивларда коммунал, савдо, маданий-маиший мажмуалар, кенг ва раван йўللар барпо этилаётгани аҳолига катта қулайлик яратмоқда.

— Маҳалламизда намунавий лойиҳалар асосида қурилган 50 янги уй-жой билан бирга замонавий инфратузилма иншоотлари, болалар спорт майдончаси ташкил этилгани одамларимизнинг дунёқарашини, ҳаётга муносабатини ўзгартирмоқда, — дейди Фаллаорол тумани Сар-

бозор маҳалласида яшовчи меҳнат қарайдиси Шарофат Элмуродова. — Бу Юртбошимиз томонидан аҳоли турмуш фаровонлигини ошириш борасида кўрсатилаётган ғамхўрликнинг амалдаги ифодасидир.

Маҳалла фуқаролар йиғинларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлашга ҳам алоҳида эътибор қаратишмоқда. “Обод турмуш йили” Давлат дастури асосида “Маҳалла” хайрия жамоат фонди томонидан фуқаролар йиғинлари махсус мебель ва компьютер жамланмалари билан таъминланди.

Бундай эзгу ишлар фуқаролар йиғинлари раислари ва уларнинг маслаҳатчилари обрў-эътибори ва масъулиятини оширмоқда.

Жорий йилнинг ноябрь-декабрь ойларида ўтказиладиган сайловларда 306 маҳалла фуқаролар йиғини раиси ва уларнинг 3 минг нафардан зиёд маслаҳатчиси сайланади. Айни кунларда виллоятда ушбу ижтимоий-сиёсий жараёнга қизгин ҳозирлик кўришмоқда.

Т.БЕКНАЗАРОВ,
ЎЗА мухбири

Чирчиқ шаҳрида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати Кенгашининг фуқаролар йиғинлари раислари (оқсоқоллари) ва уларнинг маслаҳатчилари сайловини ташкил этиш ҳамда ўтказишга кўмаклашувчи Тошкент вилоят комиссияси томонидан семинар-йиғилиш ўтказилди.

САЙЛОВ ЮКСАК САВИЯДА ЎТАДИ

Халқ депутатлари Тошкент вилояти, шаҳар ва туман кенгашларининг фуқаролар йиғинлари раислари (оқсоқоллари) ва уларнинг маслаҳатчилари сайловини ўтказишга кўмаклашувчи комиссиялари, ишчи гуруҳлари, фуқаролар йиғинларидаги ишчи гуруҳлари раислари, ташкилий-назорат гуруҳлари раҳбарлари, “Маҳалла” хайрия жамоат фонди шаҳар, туман бўлинмалари раҳбарлари иштирок этган тадбирда сайловга тайёргарлик бўйича амалга оширилаётган ишлар, унда эътибор қаратилиши лозим бўлган масалалар хусусида сўз юритилди. Йиғилишда виллоятдаги ўзини ўзи бошқариш органларида сайловни юқори савияда ташкил этиш ва ўтказиш

бўйича зарур чора-тадбирлар амалга оширилаётгани таъкидланди. Бўлажак сайловда виллоятда 1157 нафар фуқаролар йиғини раиси (оқсоқоли) ва уларнинг 11 минг нафардан ортиқ маслаҳатчиси сайланади. Бу вазифаларга обрўли, ҳар томонлама муносиб номзодлар кўрсатилишини таъминлаш бўйича иш олиб боришмоқда.

Тадбирда сайловнинг ташкилий-ҳуқуқий асослари, сайловни ташкил этиш ҳамда ўтказишга кўмаклашувчи комиссия ва ишчи гуруҳларнинг асосий вазифалари, муносиб номзодлар кўрсатишнинг аҳамияти ҳамда сайловни ўтказиш тартибига бағишланган матърузалар тингланди.

Х.САЛИМОВ,
ЎЗА мухбири

2013-yil — Obod turmush yili

КЎҲНА ВА БОҚИЙ БУХОРО

Дунёда кўҳна шаҳарлар кўп, улар орасида Бухоронинг ўзига хос ўрни бор. «Буюк ипак йўли» ҳақида гап кетса, унинг номи алоҳида тилга олинади. Шаҳарнинг кўп асрлик ўтмиши ва бой меъморий меросидан гувоҳлик берувчи тарихий маркази мустақиллик шарофати билан замонавий киёфа касб этмоқда. Бунга 107 гектардан иборат ҳудудни эгаллаган вилоят театрининг 700 ўринли маҳабати янги биноси, 2000 кишини сиғдира оладиган амфитеатр, улар ўртасида тикланган «Кўҳна ва боқий Бухоро» монументи мисолида амин бўлишимиз мумкин.

Мазкур монумент чуқур гоёни ўзида мужассамлаштирган меъморий обидадир. Унинг пиллапоялари орқали кўтарилар экансиз, айлана девор пойидаги зарҳал қошинлар эътиборингизни тортиши шубҳасиз. «Тарихдан маълумки, қадим Бухородан олтин конлари топилган. Бугунги кунда ҳам Бухоронинг тилласи асл тилла ҳисобланади. Лекин Бухорони шариф шаҳарга айлантирган унинг фидойи, меҳнаткаш одамларидир», — деган эди Президентимиз Ислон Каримов ушбу обиданинг очилиш маросимида.

Дарҳақиқат, бу кўҳна юрт фарзандлари буюк яратувчилик ишлари ва гоёлари билан

жаҳон фани, маданиятига, маънавиятига, мамлакатимиз тарраққиётига муносиб ҳисса қўшиб келади. Монументда ана шундай аждодларимиздан Абу Али ибн Сино, Имом Бухорий, Мухаммад Наршахий, Баҳоуддин Нақшбанд сингари боболаримизнинг номлари зарҳал харфларда битилган.

Монумент — яхлит композицияли асар. Унинг марказида уч авлод — бахтиёр ёш оила — ота-она ва бола, ниҳол ўтказатган бобо ва невара ҳамда уй қураётган ота ва ўғилнинг барельефи ҳайкали ифодаланган. Композицияда чуқур фалсафа мужассам: ҳаёт абадий, умр ўткинчи, инсондан эса эзгу амаллар қолади.

Бухорога келган, бухороликлар ҳаёти билан танишмоқчи бўлган зиёратчилар монументда ифодаланган бу гоёлардан хулоса чиқаради. Бу гоёларни барчага, биринчи навбатда ёшларга кенг ва чуқур тушунтиришимиз керак. Улар кеча, бугун, келажакнинг ифодасини ана шу монументда кўриб, хулоса чиқарадилар.

Бухоро маданий марказида нафақат бухороликларни, балки мамлакатимизнинг барча ҳудудларидан келган ёшларни ҳам учратасиз. Яқинда Қорақалпоғистон Республикасининг 100дан ортқ талаба-ўқувчилари бу ерда бўлиб, мухташам обидани зиёрат қилиб кетишди.

— Бу обидида бизда ҳаяжон уйғотиб, тарихий илдиэларимизнинг чуқурлиги ва баҳуватлигидан бизни огоҳ этди, — дейди қорақалпоғистонлик ёшлардан бири ўз ҳаяжонини яширолмай. — Монумент тепасига ишланган улкан Ер шариди Ўзбекистон харитаси яққол намоён бўлиб турбиди. Мамлакатимиз мустақиллик туйғули дунё ҳамжамиятидан муносиб ўрин эгаллаб турган

ни бизга гурур бағишлайди.

Монументнинг ўнг томонидаги мухташам санъат қононаси — вилоят театри биноси миллий ва замонавий меъморчилик анъаналари асосида барпо этилган билан эътиборни тортади. Бу ерда бўлган киши санъат даргоҳи томошабинларнинг диди ва савиясини оширишга хизмат оладиган таассуротлари, чиқарадиган хулосалари уларнинг турли маффуравий таҳдидлар ва ғарз ниятлари кучлар мақ-

сад-муддаоларини англаб етишига, огоҳ бўлишига хизмат қилади.

Маданий марказ ёнидан оқшом пайти ўтар экансиз, «Кўҳна ва боқий Бухоро» монументи пойига гул қўяётган келин-кўёвларга кўзингиз тушади. Оила қураётган бахтиёр жуфтликларга бу ерда номлари битилган улуг бобокалонларимиз гўёки оқ фотиҳа бераётгандай. Илоҳо, уларнинг умр йўллари шу майдон сингари ёруғ ва обод бўлсин.

Назора БЕКОВА,
Зарина САЙЛИЕВА
Бухоро вилоти

ТОРТИНЧОҚЛИК КОРРЕКЦИЯСИ

кичик ёшдаги ўқувчилар фаоллигини оширади

Мақтаб даври бола ҳаётида бурилиш палласи ҳисобланади. У янги фаолиятга, янги муҳитга кириб келади. Катталар ва тенгдошлар билан муносабат ўрнатиш жараёнида янги жамоалар тизимига қўшилиб боради. Бу даврдан бошлаб фаолиятнинг мазмуни ҳам, теварак-атрофдаги нарсаларга муносабати ҳам ўзгариб боради.

Мазкур жараён кичик мактаб ёшдаги болаларнинг ички руҳий кечинмаларида ўзгаришларни келтириб чиқаради. Ҳаяжонланиш, хавотирланиш, ишончсизлик, қўқув, мулоқотга киришолмаслик, ўзини четга тортиш, мактаб муҳитига мослашолмаслик ҳолатлари айнан шу ёшда учрайди. Содир бўлаётган бу ҳиссий ҳолатларни эса бир сўз билан «тортинчоқлик» деб атаймиз.

Кичик мактаб ёшдаги тортинчоқ болалар ўзларини нозиқтабиат, бошқа болаларга нисбатан охиэроқ ҳисоблашади. Ўзини бошқалардан паст қўяди. Журъатсиз, камчиликларига ҳаддан ортқ эътибор берадиган, ҳаёлпараст, ўзгалар олдида кулгили бўлиб кўринишдан қўрқадиган, танқидга таъсирчан бўладилар.

Тортинчоқлик ҳисси оқибатида, ўзларини идора қила олмай, хатти-ҳаракатида табиийлик йўқолади, мими-ка ва овоз товушларида ҳам ўзгариш пайдо бўлади. Жамоа орасида илоҳи борича кўринмасликка ҳаракат қилишади. Дўстлари, синфдошлари билан мулоқотда, ўзини бир қоллига солиб туриши натижасида секин-аста одамови бўлиб қолишади. Агар бу ҳолатларга катталар эътиборсизлик қилса, оғир невроз юзага келиши мумкин. Тортинчоқликни бартараф этиш ўқитувчиларга ҳам боғлиқ. Чунки кичик мактаб ёшдаги ўқувчилар учун устоз идеал ҳисобланади. Шунинг учун уларнинг таъсир кучи баланд бўлади.

Майами университетини олимлари ўтказган тадқиқот натижасига қўра тортинчоқ бола кўпинча паст ўзлаштирувчилар қаторига кириши маълум бўлган. Тадқиқотда кичик мактаб ёши-

даги 45 бола иштирок этган. Ўқитувчилар уларнинг эмоционал, ҳулқий хусусиятларини, шунингдек, ўзлаштириш натижаларини ўрганган. Натижаларнинг кўрсатишича, тортинчоқ, ўз қобилига ўралган болалар тенгдошлари даврасига қийин мослашиши билан бирга, ўқишда ҳам бир қанча қийинчиликларни ҳис қилган. Кичик мактаб ёшдаги болалар тортинчоқлиги юқори даражадаги хавотирлик, ўзига ишонмаслик, ҳар бир майда нарсасига ҳам эътибор бериш каби хусусиятлар билан бирга комплекс ҳолда намоён бўлади. Шунингдек, улар маълум бир иқтидор соҳиби бўладилар, компьютер техникасини осон ўзлаштириб, китоб ўқиш ва расм чизишни ёқтирадилар. Афсуски, уларнинг иқтидори ҳам ишончсизлик, ўзгалар билан мулоқотда ички зўриқиш комплекси билан тўсилган бўлади. Оқибатда, иқтидори камроқ, лекин уйдабурон тенгдошларига кўп жабҳаларда юқариб қўйишар экан. Демак, педагоглар аввало болада ўзига нисбатан ишонч уйғота олиши муҳим. Ҳўш, бунга қандай эришилади? Ҳаммаси болани мақташдан бошланади. Тўрироғи, ўзини эмас, балки хатти-ҳаракатлари, фаолияти ва баҳарган ишини мақташ керак. Ўзига нисбатан ишонч муваффақият асосида юзага келади.

Муваффақият кўпинча муваффақиятга, муваффақиятсизлик эса яна муваффақиятсизликка сабаб бўлиши мумкин. Ўз хатоларига босиқлик билан муносабатда бўлиши, бу ҳол ҳар бир кичида юз бериши мумкинлигини таъкидлаш ундаги тортинчоқлигини енгилга, ўзини омадли, муваффақият-

ли ва бахтли ҳис қилишига ёрдамлашади.

Ўқитувчининг тортинчоқ ўқувчисига муносабатини таҳлил этиб кўриши муҳим. Албатта, ўқитувчи ўз ўқувчисини жуда яхши кўради. Лекин ҳар доим ҳам хатти-ҳаракатларида ўша меҳр намоён бўладими? Ҳар доим ҳам шахс эмас, балки фаолият баҳоланадими? Ўқитувчи тортинчоқ ўқувчисига яхши ўқиши, олган баҳоси ёки бирор яхши иши учун эмас, балки унинг ўзини жуда яхши кўришини тез-тез айтиб турадими? Балки ўқувчига устозининг муҳаббати, эътибори, қўллаб-қувватлаши, мақтови етишмаётгандир? Чунки ўқитувчилар, шунингдек, ота-оналар ҳам одатда фарзандларига асосан бирор хато қилганида ёки камчилиги кўзга ташланганида эътибор қаратадилар. Тортинчоқ болалар шўх болаларга нисбатан камроқ ташвиш келтиради. Шунинг учун ҳам уларга камроқ эътибор қаратилади. Ваҳоланки, бундай болаларга яқинларининг эътибори, қўллаб-қувватлаши ниҳоятда зарур. Улар бу ҳақда очиқ-ошкора айти олмайдилар, лекин меҳр-муҳаббатга йўғрилган эътибор ва ўз шахсига нисбатан ҳурмат эҳтиёжи жуда баланд бўлади. Боладаги бу эҳтиёжларнинг қондирилмаслиги келгуси ривожланиш жараёнига салбий таъсир этади. Ўзаро ишонч туйғусини йўқотади. Бошланғич синф ўқитувчилари тортинчоқ ўқувчиларига фақат ёрдам сўраганида ёки қўллаб-қувватлашларига муҳтож бўлганида эмас, балки ҳар дам эътиборли бўлишлари керак.

Кейинги вазифа — аниқ бир фаолият турида бола ўзига берадиган баҳосининг ошишига ва ишончли ҳаракат қилишига ёрдам беришдир. Тортинчоқ бола салбий баҳоланишдан жуда қўрқади, лекин бу унга баҳо умуман керакмас дегани эмас. Бола билан бир ишни биргаликда баҳарлаш ҳаракат қилиб, жараёнда унда шу

Fikr, mulohaza, taklif

ишни яхши бажара олишига ишонч уйғотиш керак. Агар бажара олмасам, бу фожиа эмаслигини, биргаликда қийинчиликларни енгиллашга ишонтириш муҳим ҳисобланади. Кичик мактаб ёшдаги болаларга хос баҳо олишга эҳтиёжнинг юқорилиги ва ўз диққатини кўпроқ айнан баҳоланишга қаратиши унинг ҳаракатлари тормозланишига сабаб бўлиши мумкин. Бундай вазиятда болани қалғитишга ўйин усуллари ва турли ҳазиллар ёрдам беради. Тортинчоқ болалар жуда эҳтиёткор бўлиб, ҳар қандай янгиликдан қўрқадилар. Бошқа тенгдошларига нисбатан тартиб-интизом, қоидаларга бўйсунувчи бўлиб, уларни бузишдан ҳайқадилар. Катталар томонидан қўллаб-қувватланмайдиган хатти-ҳаракатларни қилишга нисбатан ички тўсиқ мавжуд бўлиб, айнан ана шу тўсиқ фаоллик, ташаббус ва ижодий лаёқатини тормозлайди. Кўр-кўрона интизом ва турли чеклашлар боланинг ривожига ҳамиша ҳам ижобий таъсир кўрсатмаслигини ўқитувчилар доим ёлда сақлашлари лозим. Ҳа-туйғулар тилини ўрганишда «Эмоцияни топ?», «Қаерда бўлганимизни айтиб берамиз, нима кўрганимизни кўрсатиб берамиз», «Бизникига ким меҳмон бўлиб келди?» каби пантомима ўйинлари ёрдам беради. Бундай ўйинларда бошланғич синф ўқитувчилари ва амалиётчи психологларнинг иштироки самарадорлик янада ортишига ёрдам беради. Турли ҳаётий вазиятларга тушиш ва қандай чиқиб кетишни ҳикоя қилиб берувчи ҳаётий ёки тасаввурий ўйинлар болаларга бошқалар мисолида ўз ҳиссийётларини, ҳаяжонлари ва ташвишларини гапириб бериш ва уларнинг ечимини топиш имконини юзага келтиради. Ўйинлар, албатта, ижобий яқун топиши зарур. Ўйин орқали эгалланган катталар ва тенгдошлари билан янгича муносабатларни ўрнатиш тажрибаси болага реал ҳаётий вазиятларга тушганида, шубҳасиз, ёрдам беради.

Ш.ДУСТМУҲАМЕДОВА,
психология фанлари номзоди,
доцент

Нимадан зерикшига қараб одамлар ҳар хил бўлади. Масалан, бекорчилик ёки ёлғизлик кимнингдир жонига тегса, биров бир хилликдан зерикади. Баъзида зериканидан нима қиларини билмай олашимул ихтироларга қўл урганлар ҳам бор...

Зерикши мактаб ўқувчиларига ҳам бегона эмас. Хусусан, дарсдаги бир хиллик ёки мавзунини яхши тушунагани сабаб айрим болалар дафтар, китобига чиқиш, атрофдагилар билан суҳбатлашиб, бошқаларга халал бериш билан «шугулланади», эснаб ўтиради. Уларнинг диққатини жамлаб, машғулот самарадорлигини ошириш эса педагогдан катта маҳорат талаб этади. Гулистон шахридаги 15-умумтаълим мактабининг география фани ўқитувчиси Азиза Эшонқулова бу борада ўзига хос тажрибага эга.

— Ўтланган мавзунини такрорлаб, янги мавзунини тушунириш ва уйга вазифа беришдангина иборат дарслар бугунги шиддаткор давр боласи учун анча зерикарли, — дейди у. — Замонавий педагогик технологияларга асосланган ўйин ва мусобақа тарзидаги, саҳналаштирилган ранг-баранг машғулотлар ўқувчилар эътиборини кўпроқ тортади. Нисбатан паст ўзлаштирувчи, одатий дарсларда кўпинча зерикиб ўтирувчи болалар ҳам бунга қизиқади.

Мавзу мавҳум ва мураккаб бўлса...

Хўш, ўқувчи нега зерикади? Тажрибали муаллима Азиза Эшонқулова бу савол атрофида батафсил мушоҳада юритиб кўрди. Демак, унга мавзу тушунарсиз бўлмоқда, атамалар мураккаблик қилаяпти ёки фан ёқмаяпти. Дарсдан кўра ўйинқароқликни, футболни ҳуш кўраяпти.

Бу борада ўқитувчининг камчилиги ҳам бор. Агар у фақат яхши ўзлаштирадиган болалар билан мулоқот қилиб, бошқаларни назордан четда қолдирса, дарсга яхши тайёрланмай келса, болаларни, албатта, зериктириб қўяди. Тажрибасизлик ёки билимсизлик ҳам, бу ўринда албатта панд беради. Чунки мавзунини чуқур билмаган педагог баъзи жиҳатларини болаларга мукамал тушуниролмагандан, ташлаб ўтиб кетишга мажбур бўлади. Бу аудиторияда яққол сезилади.

Оиладаги муҳит ҳам ўқувчининг дарслардаги иштирокига бевосита таъсир этади. Кўпчилик ота-оналар фарзандини назорат қилиб, фанлар юзасидан ўрганганлари бўйича савол-жавоб ўтказиши, рағбатлантириб бориши машғулотлар самардорлигини таъминлайди.

— Дарсга қизиқадиган бола пухта тайёрланиб келади, ўқув анжомлари доимо тахт туради, ҳар дарсда баҳоламасам, хафа бўлади, — дейди муаллима. — Қизиқшиш пастроқ болага савол берсам, дафъатан эшитмайди, саволни такрорлашимни сўрайди, хаёли фаромус бўлиб, деразага қараб ўтиради. Уларни дарсга қизиқтириш, зериктирмаслик учун кўпинча баҳо — рағбатдан фойдаланаман. Қизиқарли топшириқларга жалб

ЎҚУВЧИ НЕГА ЗЕРИКАДИ?

этаман. Уйга вазифани якка тартибда тақсимлайман.

Қалб эшиги

Азиза Эшонқулованинг фикрича, дарс доимо қизиқарли ва диққатни жалб этадиган усулда бошланиши лозим. Ана шунда самарадорлик юқори бўлади. Шу сабабдан муаллима гарчанд фанга дахлдор бўлмаса-да, қизиқарли ва диққатни тортadиган хабарлардан фойдаланади.

— Кўпинча зерикшига мойил ўқувчидан кеча телевидорда нима кўрганини сўрайман, — дейди педагог. — Масалан, у футбол томоша қилганини айтади. «Қайси жамоалар ўйнади?», десам, олайлик, «Осиё чемпионати саралаш босқичида Ўзбекистон ва Вьетнам учрашуви бўлиб ўтди», деб жавоб беради. Энди мавзунини фанга боғлайман: «Хўш, Осиё қаерда жойлашган? Вьетнам-чи? Харитадан кўрсат». Боланинг қизиқишидан келиб чиқаётганим боис топшириққа чин дилдан киришади. Саволдан эса савол туғилаверади... Бу маълумотлар ўқувчининг хотирасида мустақкам сақланиб қолади. Кейинги гал пухтароқ тайёрланиб келади. Энг муҳими, у билан ҳар сафар шугулланишни қанда қилмаслик зарур. Дарсда зерикадиган айрим ўқувчилар футболга қизиқса, бошқалари мусиқага, бадий адабиётга ошuftа. Уларнинг мойиллигидан келиб

чиқиб, фанни боғлаб кетавериш мумкин.

Барча педагоглар учун таниш ҳолат: олдинлари дарсда фаол иштирок этмайдиган, нисбатан паст ўзлаштирувчи ўқувчилар гоҳида мавзуга пухта ҳозирлик кўриб, қониқарли жавоб беради. Ёки бола кимдир фанга оид саволига жавоб қайтаролмаганини айтади. Педагог ушбу вазиятдан қандай фойдаланиши лозимлиги ҳусусида муаллима шундай дейди:

— Бу жуда қўлай фурсат. Демак, боланинг қизиқиши шу йўналиш бўйича — уни дарсларга тортиб олишнинг қалити бу. Педагог вазиятдан ўта эҳтиёткорлик ва устакорлик билан фойдаланиб, ўқувчини фан оламига олиб киролса, марра униқ. Фаолиятимда бундай ҳолатга кўп гувоҳ бўлганман.

Гуруҳли дарслар

Дарслар кичик гуруҳларда ўтказилганда мавзунини тўлиқ қамраб олиш имкони юқори бўлади, деярли ҳамма бола дарсга жалб этилади ва баҳоланади. Гуруҳларга бўлинганда болалар бир-бирини назорат қилиб, суст тенгдошларини: «Бизнинг гуруҳни орқага тортаяпсан, яхшироқ жавоб бер», дея фаолликка ундайди, бир-бирини назорат қилади.

География энг қизиқарли фанлардан бири, машғулотларда кўплаб интерфол усуллардан фойдаланиш мумкин. Изланувчан ўқитувчи доимо оригинал методларни топа олади. Чунончи, педагогнинг ҳарита устида Колумбнинг йўли ва қитъалар бўйлаб уюштирадиган саёҳат дарслари барча ўқувчиларга манзур бўлади.

Масалан, Африка қитъаси бўйлаб саёҳат дарсини ташкил этишда ўқувчилар Қизил денгиздан кемата «чиқишади»: ҳамма ўз олдидаги харитадан шу денгизни топиб, қаламини унинг устига қўяди. Сўнг ўқитувчи навбатдаги манзилларни айтиб кетаверади, болалар уларни қалам билан туташтириб боришади. Ўғил-қизларни қизиқтириш ва мавзунини тўлиқ қамраб олиш учун йўл-йўлакка ўйинлардан фойдаланилади. Айтайлик, ўқувчилар кемаси денгизда қароқчилар қўлига тушади. Ўйин қондасига кўра, улардан қутулиш учун

мавзуга оид бир нечта саволларга жавоб бериш талаб этилади. Тўғри жавоб қайтарган болалар шу заҳоти баҳоланади.

Харитадаги бирор манзилни тўғри тополмаган бола ўша ерда кемадан тушиб қолиши керак. Бу паст баҳо олди, деганидир. Шунда унга яна битта имконият — қўшимча савол берилди. Тўғри жавоб қайтарса, йўлда давом этади. Якунда манзилга адашмай етиб борганлар юқори баҳоланади. Натижада ўқувчилар мавзу юзасидан аниқ тасаввурга эга бўлади, Африка қитъасини сувда сузиб айланиб ўтиш мумкинлигини тушунади. Бу усул 6-синфдаги материални ўрганиш чоғи, айнақсар, қўл келади.

Юқори синфга ўтган сари мавзулар мураккаблашиб, зерикадиган — тушунишга қийналадиган ўқувчилар

ҳам кўпаяди. Бундай пайтда дарсикдан ташқари якка тартибда топшириқлар бериш усулидан фойдаланиш самаралидир. Дейлик, миллий байрамлар, миллий қадриятлар, қазилма бойликлар географияси каби мавзулар анча қизиқарли. Ўқувчилар мамлакатимиз ва жаҳон миқёсида маълумотлар тўплаб келгач, ўша ҳудудларни харитадан кўрсатишни, географик майдони, аҳолиси ҳақида маълумот беришини сўраш мумкин.

Азиза Эшонқулова ўқувчиларга «Ўзбекистонни қанчалик биласиз?» деган саволни тез-тез бериб туради. Хусусан, мамлакатимиздаги туман ва шаҳарларнинг географик жойлашуви, иқлим шароити, саноати ва бошқа жиҳатларини чуқур ўргатишда ҳам турли хариталардан усталик билан фойдаланади. Бу усул 8-синф дарслигидаги топонимга оид мавзунини тушуниришда жуда асқотади.

«Шамол гули»

Замонавий ёндашувга кўра, болаларга ҳадеб қондаларни ёллатавермасдан амалий билимларини бойитишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Ҳақиқатан ҳам, назарий билимлар амалиётда мустақкамлаб борилмас экан, тезда унутилади. Масалан, ўқувчиларга кўшнинг қиш ва ёз фаларидидаги ҳаракатини содда усулларда тушунириш учун

Ilg'or tajriba

сояни аниқлаш методидан фойдаланиш фойдалан холи бўлмайди. Бунини тушунириш учун муаллима туш вақти болаларни мактаб ҳовлисига олиб чиқали ва уларга савол билан мурожаат этади:

«Кўёш қайси тарафдан чиқади?»

«Шарқдан».

«Ўша томонга чап қўлингизни узатинг. Энди айтинг-чи, кўёш қайси тарафга ботади?»

«Ғарбга».

«Шу ёққа ўнг қўлингизни узатинг. Демак, жануб олд, шимол эса орқа томонимизда. Кўёш тепамизда турибди. Қиш фасли яқинлашиб, кўёш жануб томон силжигани боис соямиз узун. Ёзда эса ақсинача — қисқа бўлади. Чунки кўёш Шимолий қутб тарафга силжиб, бошимиз узра тик кўтарилади. Шунга мувофиқ қишда кунлар қисқа, ёзда эса узундир».

Азиза Эшонқулованинг «Шамол гули» амалий ўйини дарси ҳам ўқувчиларни ўзига жалб этади. Ўйин бир неча кун давом этиб, шамолнинг асосан қайси тарафдан эсишини, куннинг қайси пайтлари кучли ёки ақсинача бўлишини аниқлашдан иборат. Бу билимлар ҳудудларнинг иқлим шароитини белгилаб, мукамал архитектуравий ечимга эга биноларни барпо этишга хизмат қилади.

«Шаҳарлар ўртасидаги масофани аниқлаш», «Азимутни топиш» каби қизиқарли ўйин машқлар ҳам болалар тасаввурини кенгайтириш, билимларини мустақкамлашга қаратилган. Педагогнинг меҳнатлари бесамар кетаётгани йўқ. Унинг ўқувчилари билимлар беллашуви ҳамда фан олимпиадасининг шаҳар ва вилоят босқичларида юқори ўринларни эгаллаб келмоқда. Хусусан, ўтган ўқув йилида 8-синф ўқувчиси Сайёра Толипова билимлар беллашувининг вилоят босқичида 2-ўринни эгаллагани бундан далолатдир. Келажакда ўқувчиларнинг барчаси география соҳасини танламаса ҳам, эгаллаган билимлари ҳаётда кўп қўл келиши тайин.

— Амалий дарслар таъсирида ўқувчилар мустақил кузатишга одатланади, — дейди муаллима. — Улар табиат қонунларини англаб борса, унга кўп зиён етказмайди. Шунинг ўзи катта ютуқ.

Ҳамза АБДУЛЛАЕВ,
«Ma'rifat» мухбири

Фарзанд — умр меваси. У дунёга келгач, хонадонда чинакам байрам, хурсандчилик авж олади. Жажжигина чақалоқни барча эркалайди. “Умри билан берган бўлсин, ниймояли бўлсин”, дея яхши ният қилишади. Гўдакка ҳамма бирдек парвона. Фарзанд туғилгач, оиладагилар бироз сергакланади, келин-куёвларга ота-оналик масъулиятни юклянади.

Ун уч йилдан бери Навоий шахридаги меҳрибонлик уйида ишлайман. Неча-неча чақалоқларнинг оила бахтидан бенаиблиги, ҳатто яқинлари билан бирга бўлишдан мосуволигини кўриб, юрагим эзилади...

Муассасамизда асосий мақсад етим ва ота-она қаровисиз қолган болаларни тарбиялаш, қўллаб-қувватлаш ва уларнинг сифатли таълим-тарбия олиши, ижодий ва интеллектуал қобилиятларини ривожлантиришга қаратилмоқда. Болажонлар учун ўй муҳитидан асло қолишмайдиган шарт-шароит муҳайё этилган. 3 ёшдан 16 ёшгача бўлган 113 нафар ўғил-қизга 35 нафар тарбиячи ва педагог таълим-тарбия бермоқда. Гуруҳ хоналарининг барчасида телевизор, компьютер, кондиционер ўрнатилган. Ётоқхонада болалар учун қаровот ва шахсий буюмлари сақланиши учун алоҳида тумба қўйилган.

Тарбияланувчилар шахардаги 1, 16 ва 18-умумтаълим мактабларида таълим оладилар. Дарс соатларидан сўнг маънавий-ахлоқий, ақлий-эстетик, иқтисо-

ФАРЗАНД МЕХРГА МУХТОЖ

дий ва экологик, ватанпарварлик ва ҳуқуқий йўналишларда тарбиявий иш олиб борилади. Маънавият ва маърифат хонаси, кутубхонада болалар ўзларини қизиқтирган адабиётларни мутолаа қилиш имкониятига эга. Ошхонада барчаси оиладагидек. Ёши катта қизлар бемалол ошпазлардан таом пишириш сирларини ўрганмоқда. Мусика хонасини кичик ижодхона дейиш мумкин. Бу ерда истеъод эгалари мусикий билми эгаллаш билан бирга, ўз маънавий оламини бойитадилар.

Барча шароитлар муҳайё этилган бўлса-да, тарбияланувчиларга боқиб, нимадир еттишмаётганини пайқайман. Педагоглар ҳам устоз, ҳам она сифатида уларга меҳр беришди. Аммо бола учун ўз оиласи ва яқинлари бўлишига нима етсин! Тунда ухлаётган болажонларга боқаман: беозор ва фариштамисол. Айримлари онасини қўмсаб безовталанади, уни қўлқам учун қўлларини юқориға кўтарди. Муаллақ қолган қўлларини секин сийлайман. Шундан ҳис қилманки, улар ўз яқинларини муштоқлик билан кўтмоқда. Болажонлар кўрсатилаётган ғамхўрлик ва эътиборга жавобан педагог ва тарбиячиларни “аяжон” деб қаққир-шади. Барча ходимларимиз кенгфез, бошқаларга меҳр-муруват ва ғамхўрлик кўрсата оладиган, филоий, болапарвар. Улар “Етим бошини силаш энг савоб иш, кўнглини огритиш гуноҳи азим”, деган нақлни чуқур англайдилар.

Мени бир савол қийнайди. Ўз яқинларидан меҳр кўрмаган, она муҳаббатидан мосуво, ота ғамхўрлигини билмаган, пешонасига тақдирининг аччиқ қисмати битилган норасидаларнинг гуноҳи нима? Нима учун улар ота-она меҳр-муҳаббатидан бебаҳра яшаши керак? Бир кун келиб юзма-юз келса воғта етган фарзандлари кўзига ота-онаси қандай қарайди? Тақдирнинг вақтинчалик синовиға бардош бера олмай, ўз нурийдиларига меҳр ва ғамхўрлигини дариг тутган кишиларнинг виждони қийналмасмикин?

Саволлар адоқсиз...

Бемехр ва бағритош ота-оналарга айтар сўзим бор: Эй одамизод! Умр меваси бўлган азиз фарзандларингизни меҳр-муҳаббатдан бебаҳра қилманг. Сизга “онажон”, “отажон” деб таллинаётган дилбанднинг олдидаги ота-оналик бурчини бошқаларга юкламаг, токи сизга интилган мурғак юрак чилларчин бўлмасин. Дераздан йўлнингизга боқиб мултираган қора кўзлар намланмасин, она кўчоғи ва тафтини соғинган болага раҳмингиз келсин. Токи улар “Болагим ота-онам ва яқинларим орасида ўтмади-я”, дея ўқинмасин. Уларнинг беғубор болалик бахтини ўғирламанг, шўх-шодон кулгисидан, қувончи ҳайқирғидан маҳрум қилманг. Оруларни бир умрлик армонга айланмасин! Болажонларга қувончинини, бахтини қайтаринг. Уларда заррача айб йўқ!

Ирода ТУРСУНОВА,
Навоий шахридаги меҳрибонлик уйи
директорининг маънавият ва маърифат ишлари
бўйича ўринбосари

ЗИЁЛАР ТАРАЛСИН ТЎЙЛАРИМИЗДАН

Биз илму маърифат йўлини тутиб, дунё саҳнида ўз ўрнини топган, дадил одимлари билан элу златларга намуна бўлаётган халқимиз. Зиёли юртининг ҳар сўзидан кўнгилларни ёритувчи зиё, ортидан қутлуғ излар қолади. Ўз-ўзига юксак талабларни қўя олган миллат, мамлакатнинг қадриятлари ўлмайди. Қадри баланд юртининг эса қўрғонлари мустаҳкам бўлади. Бугун биз қаламга олмоқчи бўлган мавзу ҳусусида кўп гапирилган. Ҳукумат даражасида эътибор қаратилади, турли исрофгарчиликларни чекловчи меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилиниб, амалга оширилаётган тарғибот-ташвиқот ишлари, қўрилаётган чоралар эвазига, бу борада ижобий ўзгаришлар кўзга ташланмоқда. Бироқ орамизда тўйнинг асл мақсадини тушуниб етмаётган, уни ўзини кўз-кўз қилиш, кимёзарга пойга сифатида қабул қилаётган кишилар ҳамон учирамоқда. Шу боис эътиборингизга яна бир бор мазкур мавзуга оид фикр-мулоҳазаларимизни ҳавола этишни мақсад қилдик. Келинг, ақл кўзи, холис нигоҳ билан мавзусизга дахлдор амалларимизни бирга қўзатиб, фикр юртлайлик. Ҳаёт кўзусига боқиб, иллатларни маърифатли, зиёли эл сифатида бартараф этиш йўлини излайлик.

— Дабдабали тўй қилгунча ховли-жойининг кам-кўстини тўғриласин. Болаларининг дарс қилиши учун хона жиҳозлаб берсин. Жияларимизнинг билим олишга шунчалар иштиёқи баландки, агар ҳозирдан уларнинг истеъдоди тарбияланишига эътибор қаратилса, кўп нарсасга эришиш мумкин, — деди муаллима опа кенжа ўқасининг тўй олди машавратига йиғилганларнинг гапларини тингларкан.

— Отамиз етмишдан ошдилар, бир йўла у кишининг улуг' ёшлари ҳам нишонланади. Кўпнинг ўртасида отамизнинг сийловини қилайлик-да, — гап қўшди катта ака унинг сўзини шартта бўлиб. — Укам мен тўй бошлагандан икки яшак ароқ кўшган, мен у яшак қилиб қайтараман, бошқалар ҳам шундай қилади.

— Биринчидан, отамизни энг кўп ўйлантирадиган нарсаси — кенжамиз ҳовлиснинг неча йилдан буён битмаётгани. Қолаверса, у киши катта давранинг ўртасига чиқиб, ҳар биримиз елкасига тўн ташлашимизни сира-сира хохламайди, соғилқлари ҳам кўтармайди. Бу либосларнинг кераги ҳам йўқ. Яхшиси, ҳаммамиз бирлашиб отамизни яхши бир саатларида даволатайлик. Тенгдошларини саноклигига қолишган, ширингина дастурхон бебаъ, уларни меҳмонга қаққирайлик. Тарақ-туруқ билан ўтадиган тўйларда кексалар ўтира олишармики?! Тўёна масаласига келсак, бир яшак ароқни ортиқча бериб, укамизни яна қарздор қилиб қўймоқчимизми? Ёки кечиб берасизми? Ҳаммамиз ҳам шу-да...

— Сизнинг ўзи кўнглингиз тўғри эмас, яхши кўнлимизда доим бир гап топасиз, — деди ўртанча ака куюнчак муаллима гапини тугатмасидан. — Элчилик шу-да!

Опа яна нимадир деса, ортиқча гап-сўз чиқишидан қўчиб лабини титлашди-да, жимгина атрофидагиларнинг гапларига қулоқ тутди...

Ҳа, кўпга дастурхон ёзишининг гашти ўзгача. Лекин оиланинг моддий имкониятларини ҳисобга олмаслик, айниқса, яшаш шароити, фарзандларнинг саломат унинг-ўсиши, таълим-тарбия масаласини бир четга суриб, тўй тадбирига тушишни қандай баҳолаш мумкин? Айни пайтда тўйдан кейинги қийинчиликлар, кўнглидан кечажак надоматларнинг қандай фойдаси бор?! Афсуски, йиллар давомида йиғиб-терганлари бир кунда сочилишган тўйларда шу каби айрим иллатларга изн берилмоқда.

— Тадқиқотлар ойдинлаштирмоқдаки, айримларда ўзгаларнинг фикрга кўр-қурона ёндашиш манманликка берилиб кетишдек иллати устун туради, — дейди психологика фанлари номзоди Одина Отажоновна. — Улар оиласининг иқтисодий

қийналиши, ўзи ва яқинларининг саломадлигига салбий таъсир кўрсатишини ҳис этиб турса-да, дангиллама тўй қилишининг чиқимларига кўз юмади. Ёки амалларига онгсизларча ёндашади. Илмий кузатишлар бу борада кўпинча аёлларнинг ташаббускор бўлиши ва бунга айрим эркакларимизнинг оҳизона изн бериши, эргасишини далилламоқда. Жуда кўп ёш оилаларнинг қисқа фурсатда бузилиб кетишига дабдабали тўйлар туфайли оилада қарадорлиқнинг ошиб кетиши, натижада келинчака қайнона-қайнота томонидан «Ота-онанг ундай қилсин, бундай қилсин» маъносидати ноўрин талабларнинг қўйила бошлаши ҳам сабаб бўлаётди. Аслида, тўй ва ундан кейинги ойу кунлар икки ёшнинг хотирасида бир умрлик ёруғ чизгилар қолдириши, кейинги бошланажак ҳаёт йўлларини нурафшон этувчи қувончи оилани эслатиб туриши керак...

...Тўйларимиз ҳақида уйга толар эканмиз, Эркин Хушвақтос асари асосида суратга олинган «Чимилдик» фильмида кўрсатилган азалий анъаналаримиз кўз олдимизда жонланаверади. «Ёр-ёр» оҳанглиридаги яширин сирли маънолар, ҳикоя қилинган ривоят момонинг жонсарақ ҳаракатларида чимилдикнинг нақадар муқаддаслигига ишоралар бор. «Чимилдикка ҳиёнат қилиб бўлмайди, — дейди момо. — Сабрли бўлинг...».

— Бугунги дорилмомон кунларни кўриб, албатта, суюнасан киши, — дейди ушбу асарда момо образини маҳорат билан ижро этган Ўзбекистон халқ артисти Дилбар Икромовна. — Лекин бор экан деб исрофгарчилик қилишнинг уволчи-чи! Афсус билан айтиш жоизки, ўзида бир олам маънони мужассам этган чимилдик, ниҳоятда азиз тутилган қадриятларимиз бугун фақатгина шаклан сақланиб қоляпти, дея ташвишланамиз. Момоларимиз «Чимилдик» дея фақат икки метр матони илиб қўйишмаган, у томон қадам босаётганда йиғит-қизга оиланинг муқаддаслиги катталар томонидан ўқтирилиб, масъулиятининг ноқилиғи, залворни англатилган.

Кузатишлар, хулосалар кекса авлод бисотидаги шу каби маънавий ҳолатларимизнинг ёшларга етиб келмай, ўртада узилишлар пайдо бўлаётганини кўрсатади. Шундай экан, ҳали бобую бувиларимиз ўғитлар қулогимиз остида жаранглаб турган биз — ўрта авлод вақиллари нелар билан оврамизми? Дўстимизнинг тўйида ўнта санъаткор кўриниб берган бўлса, бизникида камида ўн бештага етказиш «қайғусида ўзимизни тўрт ёнга урмаймизми? Ёки дугонамизнинг қизи чарларига борганда етти-саккиз сидра қийиниб чиққанини ўйлаб, ўзимиз-

ники бундан зиёда бўлиши кўйида тинчимизни, ҳаловатимизни йўқотмаганмизми? Асл вазиғамиз фарзандларимизни янги ҳаётга тайёр, муносиб фазилатлар эгаси сифатида ўзга хонадонга қўзатиб, бахтли-саодатли турмуш кечиришга хизмат қилувчи азалий урф-одатларимизга риоя этилишини таъминлаш эканини унутиб қўймаймизми? Ўртада занжир мисол турган эканмиз, лоақал қойилмамоқ қилиб «Алла»ю «Ёр-ёр»ни айтиб бера оламизми? Гап болалик хотираларимизда сақланиб қолган бувижонларимизнинг доира чертганча юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борганларига уланар экан, бугун ўзбекнинг ҳар қизу жувони билган «Ёр-ёр» бизнес манбаи сифатидагина эшик оралаб юрмаяптимики, деган хавотирга борамиз. «Фалончи бунча сўради, пистончининг бюртмаси кўп экан...» дея келинсалом юракларни сел этгүвчи «Ёр-ёр»ни киприкларидан нам билан ижро этиб, аммаю хоаларимизни узатиб борган

ҲАМКОРЛИК МЕХАНИЗМИ ЯРАТИЛДИ

Юртимиз таълим тизимининг асосий ютуғларидан бири — ўрта махсус, касб-хунар таълимининг жорий этилиши ва бунинг натижасида ҳар бир ўғил-қиз ўрта маълумот билан бирга, бир неча касб-хунарни эгаллаётганидир. Қувонарлиси, ўқувчи-ёшлар тақдирига дахлдорлик ҳисси борган сари чуқурроқ англанди. Олий таълим муассасалари, ишлаб чиқариш корхоналари академик лицей ва касб-хунар коллежларидаги ўқув жараёнининг сифатли ва самарали олиб борилишига ўз ҳиссасини қўшмоқда. Ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларининг олий таълим муассасаларига бириктирилгани, етакчи профессор-ўқитувчиларнинг ўриндошлик асосида лицей ва коллежларда сабоқ бераётгани, касб-хунар таълими педагог кадрлари олий таълим муассасалари негизиде малака ошираётгани, шунингдек, ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларига амалий-услубий ёрдам кўрсатиш юзасидан семинар-тренинглар ўтказилаётгани фикримизнинг тасдиғидир.

Хоразм вилоятида ҳам таълим самарадорлиги ва сифатини ошириш мақсадидаги ҳамкорлик яхши йўлга қўйилган. 40та касб-хунар коллежи Урганч давлат университетига бириктирилган. Мазкур касб-хунар даргоҳларида олий таълим муассасасининг малакали профессор-ўқитувчилари фаолият кўрсатиши учун махсус жадвал ишлаб чиқилган. Университет факультетларининг коллежлар билан ишлаш бўйича ҳамкорлик ҳаракат дастурлари тузилган.

Бириктирилган касб-хунар коллежлари директорлари тегишли факультетлар илмий кенгашига аъзо қилиб киритилди. Бугунги кунда Урганч давлат университетининг 77 нафар профессор-ўқитувчиси академик лицей, касб-хунар коллежларида ўриндошлик ва соатбай асосида фаолият кўрсатмоқда. Университет профессор-ўқитувчилари замонавий педагогик технологияларни таълим жараёнига жорий этиш бўйича бой тажрибасини таянч, бириктирилган ҳамда ҳамкор академик лицей ва касб-хунар коллежларида татбиқ этиш, уларга амалий-услубий ёрдам кўрсатиш ишларини олиб бормоқда.

— Айни пайтда 3 академик лицей ва 40 касб-хунар коллежга бириктирилган профес-

сор-ўқитувчилар учун махсус хоналар ташкил этилган, — дейди УрДУнинг академик лицей ва касб-хунар коллежлари билан ишлаш бўйича проректори Марат Сиддиқов. — Улар таълим стандартлари, ўқув режалари, фан дастурлари бўйича касб-хунар маскани директори ва ўринбосарларининг, коллеж педагогик кенгашининг фаолиятига амалий ёрдам бериб келмоқдалар.

Президентимизнинг 2012 йил 28 майдаги «Малакали педагог кадрлар тайёрлаш ҳамда ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларини шундай кадрлар билан таъминлаш тизимини янада такомиллаштиришга оид чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарори ижросини таъминлаш бўйича Урганч давлат университетига таълим йўналишлари ва мутахассисларнинг иқтисодий тармоқлари эҳтиёжларига мослиги ва битирувчиларни иш билан таъминлашни ташкил этиш бўйича салмоқли ишлар амалга оширилмоқда. Бу жараёнда корхона, ташкилот ва муассасаларнинг олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари бўйича бакалавр ва магистрларга бўлган жорий ва истиқболдаги эҳтиёжлари аниқланиб, улар билан шартномалар тузилди.

Бундан ташқари, 751 нафар

битирувчи вилоятдаги умумий ўрта таълим 277 нафар битирувчи ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларига ишга жойлаштирилди.

Ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларида таълим-тарбиявий ишлар сифатини ошириш бўйича университет профессор-ўқитувчиларидан иборат ишчи гуруҳи ташкил қилинган. Шу асосда лицей ва

Jarayon

коллежлардаги ўқув жараёнининг ташкил этилиши, моддий-техник базанинг, илмий тадқиқот, маънавий-маърифий ишларнинг ҳолати ўрганиб келинмоқда.

Бириктирилган касб-хунар коллежлари билан ҳамкорлик ишлари юзасидан чорак ҳисоботлар қабул қилинмоқда. Кафедра профессор-ўқитувчиларининг касб-хунар коллежларига янги педагогик ва ахборот технологияларини жорий қилишни оптималлаштириш мақсадида очик дарс ўтказиш жадваллари тақдим этилди. Ҳамкорлик бўйича масъуллар ахборот-ресурс марказлари фаолияти, адабиётлар билан таъминланганлик ҳолатини ўрганиб, 2012-2013 ўқув йилида академик лицей ва касб-хунар коллежлари учун нашр этилиши режалаштирилган

адабиётлар рўйхатини шакллантирди.

— «Масофавий таълим» дастури орқали педагог ходимлар малакаси оширилмоқда, — дейди Марат Сиддиқов. — Университетнинг тажрибали ўқитувчилари қўллаётган илгор педагогик технологияларни омдалаштириш мақсадида академик лицей ўқитувчилари очик дарсларга жалб этилган. Ўқитувчиларнинг ўқув машғулоти сифатини ўрганиш мақсадида университет профессорлари дарс жараёни таҳлилларида иштирок этишмоқда.

Таълим самарадорлиги ўқув-услубий таъминот ва ахборот-ресурс маркази фаолияти билан ҳам чамбарчас боғлиқ. Университет ахборот-ресурс маркази эшиклари академик лицей ва касб-хунар коллежлари учун доимо очик. Мухими, УрДУда коллеж ўқитувчилари учун махсус адабиётлар ҳам тайёрланмоқда. «Педагогика ва психология» кафедраси мудири доцент Ш.Исмоилова томонидан «Касб-хунар коллежларида мутахассислик фанларини ўқитишда инновацион педагогик технологияларни қўллаш шартлари» мавзусида илмий-услубий қўлланма ва лойиҳанинг электрон қўлланмаси яратилди.

Илмий анжуман педагог ходимини чарқлайди, билим ва тажрибасини бойитади. Айни кунда лицей ва коллеж педагогларининг илмий салоҳиятини оширишга ҳам эътибор қаратилаётир. Бунинг учун улар университетда ўтказилаётган илмий конференциялар, семинар-тренингларга таклиф этилмоқда. Интеллектуал салоҳият давр талаби эканлигини ҳис қилган ҳолда, бугунги кун педагоги тараққиёт билан ҳамқадам бўлиши, энг мақбул

педагогик усул ва замонавий технологияларни ўзлаштириб дарсга жорий этиб бориши керак. Бу жараёнда янги услубий ишлар тизими татбиқ қилиниб, илмий тадқиқотлар олиб борилмоқда. Тадқиқот ишлари Хива педагогика касб-хунар коллежи ва Беруний педагогика касб-хунар коллежиде ўтказилди. Ундан ташқари, педагогика факультети профессор-ўқитувчилари томонидан «Касб-хунар коллежлари ўқувчилари характерида интеллектуал ва ироддий хусусиятларни шакллантириш» мавзусида илмий тадқиқот ишлари олиб борилаётти.

Урганч давлат университети талабаларни иқтисодий тежамкорликка ўргатиш, экологик муаммоларнинг олдини олиш, келажак авлодни соғломлаштириш, шу жумладан, транспорт имкониятларини янада ривожлантириш орқали давомати яхшилашни кўзда тутиб, коллежларда велосипедлар тураржойини ташкил этишни тавсия қилди ва тураржой лойиҳасининг электрон нусхасини тақдим этди. Кўпчилик муассасалар тавсия юзасидан ўз миннатдорлигини билдирмоқдалар.

Кенг қўлмали ишлар лицей ва коллеж ўқитувчилари ижодкорлигини оширишга йўналтирилган. Утган давр мобайнида бу борада олий таълим муассасаси зиммасидаги масъулият аниқ белгиланди, олий ўқув юрти ва ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаси ҳамкорлиги механизми яратилди. Бу эса коллеж битирувчиларининг меҳнат бозорига рақобатдор кадр бўлиб кириб бориши ҳамда олий таълим муассасаси талабаларининг интеллектуал салоҳияти ортиб боришига ҳизмат қилади.

Феруза
ТАНГРИБЕРГАНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

Она тили ва адабиёт, ўзбек тили фанлари ойлги доирасида дарслар янада чуқурлаштирилиб, замонавий ахборот воситалари кенг татбиқ этилган ҳолда ўтилаётгани ўқувчи ёшларнинг билим самарадорлигини ошираётти. Айниқса, фанлар кесимидаги очик дарслар самараси болаларнинг фаоллашганида яққол сезилмоқда.

— Очик дарслар қизиқарли ўйин услубларига бойлиги, эркин фикрлаш, мушоада юритишга кенгроқ имкон бериши билан ўқувчилар эътиборини тортади, — дейди Юнусобод туманидаги 63-умумтаълим мактаби ўқитувчиси Дилфуза Юсупова. — Айниқса, дарсда мактаб маъмурияти ва ота-оналар иштироки болаларни ўз устида жиддий ишлашга ундайди.

Дарҳақиқат, муаллимнинг 6-«В» синфда ўтган «Тилга эътибор — элга эътибор» мавзусидаги очик дарси ҳам жонлиги, кўрғазмали қуролларга бойлиги билан ажралиб турди. Энг муҳими, ўқувчилар она тилимизнинг имкониятлари нақадар кенглиги, сўзларни ўз ўрнида қўллаш лозимлиги хусусида тушунчага эга бўлди.

Бурҳон РИЗОКУЛОВ олган сурат.

ИБРАТГА БОЙ АСАРЛАР МУТОЛААСИ

Пойтахтимизнинг Сергели туманидаги 266-мактабда октябрь — она тили ва адабиёт, ўзбек тили фанлари ойлгининг якунига бағишлаб ўтказилган тадбирда буюк мутафаккир Алишер Навоий асарлари ҳақида ўқувчиларга кенг маълумот берилди.

Айниқса, таълим муассасасининг она тили ва адабиёт фани ўқитувчиси Васила Исмамованинг «Хамса»нинг ҳайратлари» мавзусидаги очик дарси қизиқарли маълумотларга бой бўлди. Ўқитувчи хамсачиликда ном қозongan ижодкорлар, улар орасида Навоийнинг ўрни, достонлар мазмунини ҳақида қизиқарли тарзда сўзлаб берди. Ўқувчилар «Хамса»нинг беш дostonидан парчаларни ёд ўқиши эса тадбирга ўзгача руҳ бағишлади.

— Фан ойлги давомида она тилимизни дунёга танитган Навоий бобомиз ҳаёти ва ижодида кенг ўрин ажратдик, — дейди Васила Исмамова. — «Хамса»нинг ҳар бир дostonидаги яхшиликка, одамийликка чорловчи ибратли воқеаларни ўқувчилар катта қизиқиш билан мутолаа қилдилар.

Тадбир якунида ўқувчилар она тили, миллатни улуғловчи шеърлардан ўқиб, сахна кўринишлари намойиш этишди.

Камолахон САМИҒЖОНОВА

МЕНИНГ ҲАМ «СОТКА»М БЎЛСАЙДИ

Болакай телефондан кўз узмай, интернет орқали мулоқот қилиш асносида ҳаёли бўлиниб, светофорга қарамасдан катта йўлга чиқиб кетди. Бунинг устига, қўлогига наущин, машина сигнал берса эшитмади, тормозни босишга улгурмаган ҳайдовчи рулни бошқара олмай қолди... Воқеа содир бўлган жойга бир зумда тумонат одам тўпланди. Биров «эсизгина, боққиш ногирон бўлиб қолмасайди», деса, шўрлик ҳайдовчи эса айбдордек ҳимоя истаб, ён-атрофидakilарга қарарди. «Аслида,

мўлжалланган» дея уқтираман.

БОЛАЛАРБОП СИМКАРТА

Баъзи мамлакатларда ўқувчиларга мобил телефон ишлатиш умуман тақиқланган. Жумладан, Бангладешда 16 ёшгача бўлган болалар учун бутунлай ман этилган бўлса, Франция, Испания ва Англияда эса айрим чекловлар ўрнатилган.

Республикамизда ҳам бу масалага жиддий эътибор қаратишмоқда. Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 21 майда қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси таълим муассасаларида мобил телефонлардан фойдала-

лаб абонентларига юбориш билан банд. Ёшлар онгига салбий таъсир кўрсатадиган ижтимоий тармоқларни макташга зарурат борми? Ахир, биз болаларбоп симкарта ва тарифлар жорий этилишини орзу қилаёلمиз-ку?!

«ҲАММАДА БОРЛИГИ УЧУН»

Мактаб ўқувчиларига, «Нега телефон ишлатасиз?» деган савол берсангиз, аксарияти «Уйдагилар билан гаплашишга», баъзилари эса «Ҳаммада борлиги учун», деб жавоб беради. Айримлари ҳатто бу матоҳни нима учун кўтариб юрганини билмагани боис елка қисиб қўйишади. «Дарсда чалғимайсизми?», деб

риб қўйишлари лозим. Шунингдек, мактаб худудига кириб келишда ҳар бир ўқувчи, ўқитувчи, ҳодим ва бошқа ташриф буюрувчи шахслар ўз мобил телефони абонентининг чакирув овозини тўлиқ ўчириб қўйиши («овозсиз» режимга ўтказиши) шарт», деб таъкидланганки, бунга барча рия қилиши шарт. Амалда қандай?

Қўшимизнинг 5-синфда ўқийдиган қизи Наргизадан «Синфдошларинг мобил телефондан дарс пайтида фойдаланадими?» деб сўрасам, «Телефонимиз бор-у, лекин дарсда ишлатмаймиз, ўқитувчимиз билса олиб қўяди», дея жавоб қайтарди.

Dolzarb mavzu

шига, инсон миясида турли шиш ва ўсимталар ҳосил бўлишига ҳам олиб келади. Қолаверса, уяли алоқа воситасидан мунтазам ва меъридан ортиқ фойдаланувчилар орасида уйқусизлик, бош оғриғи, хотиранинг пасайиши билан боғлиқ касалликлар авж олиши кузатилади. Ўсиб келаётган организмда ташқи таъсирларга қарши иммунитет тўла шаклланмаган. Шунингдек, қариялар ва ҳомилдор аёллар қўл телефондан уч-тўрт дақиқадан ортиқ гаплашмасликлари керак. Энг ёмони, уяли алоқа аппаратлари боланинг организмга, бўйининг ўсишига

«МИТТИ ОВУНЧОҚ»

ёхуд яна бир бор мобил телефонининг зарарлари хусусида

ҳайдовчини эмас, боласига шунақа телефон олиб берган ота-онасини жазолаш керак», деганлар ҳам бўлди.

Бу мудҳиш воқеани ўғлига қуйиниб сўзлаётган онанинг гаплари Нодирнинг қўлогига кирмасди, ўй-хаёли телефонда, тушларида ҳам «соткам бўлсайди», деб чиқади. Онасига «Телефон олиб беринг», деб хархаша қилиб юрганига икки ойдан ошди. Аммо рўзғорда ундан ҳам муҳимроқ харажатлар бор. «Ёш бола телефонни нима қилади?», «Ким билан?», нимани гаплашарди?», «Катта бўлса, олиб берамиз», «6-синф ўқувчиси кўпроқ китоб ўқиши керак», деган ҳулосага келди ота-онаси.

Ҳар куни аксарият оилаларда таҳминан шундай талаблар янграйди: «Янги телефон олиб беринг, дўстимда зўрини кўрдим», «Эски матоҳни ишлатмайман, синфдошларим кулишаяпти», «Соткам-м зўр бўлса, бундан ҳам яхши ўқийман» ва ҳоказо. Ота-оналарнинг боши қотган, олиб берайлик деса, тарбиясига салбий таъсир кўрсатмасмикан!? «Яна, боласи тушмагур тенгқурлари олдида ўқиб қолмасмикан», деган ҳаёлга борадиганлар қанча.

Бобур Иброҳимов, Тошкент педагогика коллежининг информатика фани ўқитувчиси:

— Қизим 6-синфда ўқийди, унга жуда оддий телефон олиб берганман, укаси ҳам ўша мактаб ўқувчиси. Улар қаерда, нима билан банд, телефон орқали хабардор бўлман. Мактаб уйимиздан анча олис, қўшимча дарслар бўлса ёки кечга қолишса, оғохлантриб қўйишади. Телефонни мунтазам текшириб бораман. Симкартаси менинг номимда. Интернет орқали ҳар ойлик қўнғироқ ва хабарларни назоратдан ўтказаман. Болада, баъзан ўртоқларининг телефонида ҳаваси келиб, «Дада, бу телефон жуда ҳам оддий, дугоналаримникида қўшиқ, радио эшитса бўлади, суратга туширади», деса, «У катталар учун

нишни тартибга солиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори муҳим аҳамият касб этди.

Мамлакатимизда ёш авлод таълим-тарбиясига жиддий эътибор қаратилаётган бир пайтда мобил алоқа операторлари томонидан ўқувчилар учун махсус симкарта жорий этилса, кўпчиликнинг кўнглидагидек иш бўларди. Бола 16 ёшга тўлгачгина, паспорт олиш ҳуқуқига эга бўлгани боис, бу анчайин мақбул йўл (албатта, у кимнингдир номига рақам олиши мумкин-ку, дерсиз. Бу ҳижатдан назоратни ота-она ёки мактаб зиммасига юклаш керак).

Болаларга мўлжалланган «Аълочи», «Билимдон», «Зукко», «Ўқувчи» каби тарифлар ишлаб чиқилса, айни мудабо. Бу симкарта орқали бола маълум шахслар — дейлик, ота-онаси, ака-укалари, ўқитувчиси, синфдоши, тез ёрдам, милиция, ўт ўчириш хизматларининг қисқа рақамларига қўнғироқ қилиши мумкин бўлсин. Кирувчи қўнғироқлар ҳам шу номерлардангина иборат бўлса, ўқитувчи ва ота-оналар хавотири камаярди.

SMS ВА ЎҚУВЧИ

Қўл телефонимизга бўлар-бўлмас SMSлар келиб туради: «Одноклассник сайтига арзонроқ кир», «Фейсбукда кексиз мулоқот қил», «Тунги интернетдан унумли фойдалан». Бундай SMSлардан мактаб ўқувчилари ҳам бебаҳра эмас. Ҳозирги кунда телевизор кўрмайдиган, радио эшитмайдиган, газета ўқимайдиган одамнинг ҳам мобил телефон бор. Таъбир жоиз бўлса, мобил телефонлар ОАВнинг янги бир турига айланиб улгурди.

Ёшларни ижтимоий тармоқлардан қайтариш мақсадида бонг ураётган ОАВ ҳодимларини доғда қолдириб, компаниялар бу мазмундаги кўплаб SMSларни миллион-

сўрасангиз, «Ўчириб қўямиз», «Танаффусда фойдаланамиз», деган жавобни эшитасиз.

Зулхумор Муҳаммаджонова, Ҳамза туманидаги 149-умумтаълим мактаби раҳбари:

— Мобил алоқа воситасидан фойдаланишни тартибга солиш бўйича мактабимизда қатъий тартиб жорий қилинган. Ота-оналардан фарзандининг дарс жараёнида уяли алоқа воситасидан фойдаланмаслиги ҳақида қарор хати олганмиз. Бунинг таъсири дарров сезилди. Агар ўтган ўқув йилида 20-25 тача телефонни ўқувчилар қўлидан олиб, сейфимга бекитиб қўйган бўлсам, бу йил ҳали бундай ҳолат рўй бермади. Тўрт кишилик ишчи ғуруҳи тузилган бўлиб, директор ўринбосарлари, информатика фани ўқитувчиси ҳафтасига бир марта барча телефонларни текшириб боради, интернетга уланганими, қанақа видеоавахалари, ўйинлари бор — бари-бари текширилади. Агар бола онгига салбий таъсир кўрсатадиган бирор нарсга топилса, дарҳол ота-онасига хабар етказилади.

ҚОИДА БАРЧАГА БИРДАЙ ТААЛЛУҚЛИ

Халқ таълими вазирлигининг 2013 йил 28 февралдаги 74-сонли буйруғи билан тасдиқланган «Умумий ўрта таълим мактаб ўқитувчи ва ўқувчиларининг одоб-ахлоқ қоидалари»нинг 18-бандида «Дарс машғулотлари ва тадбирлар вақтида мобил телефонларидан фойдаланиш барча учун тақиқланади. Мактабда ўтказиладиган ўқув машғулотлари ва тадбирлар (сафланиш, тарбиявий соатлар, байрам, спорт тадбирлари ва шу кабилар) бошланишидан олдин ўқувчи ва ўқитувчилар мобил телефонларини ўчи-

Яхши экан, деб турганимда, у гапида давом этди: «Ўқитувчиларимиз бизга ман қилишади-ю, ўзлари бемалол гаплашаверади. Ахир, тартиб-қоида ҳамма учун баравар эмасми?». Мухтарам педагогларимиз ўқувчиларда туғилаётган бундай эътирозларни қандай қабул қилар экан? Дарс жараёнида мобил алоқа воситаси фақат ўқувчига эмас, балки ўқитувчига ҳам халал беради, деган фикр уларни ташвиляттирмасмикан?..

«СОТКА» ВА СОҒЛИҚ

Уяли телефонларнинг бола соғлиғига салбий таъсир ҳақида кўпчилик ўйлаб кўрмайди. Ваҳоланки, мобил алоқа воситасининг, айниқса, болалар учун зарарли эканлиги Бутунжаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти экспертлари томонидан эътироф этилмоқда. Тажрибалар шуни кўрсатмоқдаки, электромагнит тўлқинлар инсон организмидagi тартибнинг издан чиқишига, организмда мавжуд касаллик вирусларининг жаддалашуви ва саратон хасталигига сабаб бўлар экан. Испаниядаги нейробиология институти олимларининг фикрига қараганда, 11-13 ёшдаги болалар мобил телефон орқали 2 дақиқа мулоқот қилишса, бош миясидаги биоэлектрик фаоллик ўзгаришлари 2 соатгача сақланиб қоларкан.

Дилфуза Ҳасанова, тиббиёт фанлари номзоди, доцент:

— Мобил телефонлари асаб тизимининг емирили-

салбий таъсир кўрсатади. Эракларнинг «сотка»ни белига тақиб юриши бепуштлиқка олиб келиши мумкин. Чунки мобил телефон ўзидан кучли электротўлқин тарқатади.

Холдорбек Тўракулов, олий тоифали кулоқ, томоқ, бурун касалликлари шифокори:

— Кулоқ ичида ҳар қандай товушни илғовчи чиғаноқчалар жойлашган бўлиб, қўл телефонда кўп гаплашиш оқибатида уларнинг сезувчанлик хусусияти пасайиб боради. Бу эса аста-секин эшитиш анализаторининг функцияси бузилишига олиб келади. Мобил алоқа воситаларидан чиқаётган радио тўлқинлари кулоқ орқали бош мияга кучли таъсир кўрсатиб, бош оғриғи, ҳолсизликни келтириб чиқаради. Мия томирларида сминаза (торайиш) кузатилади. Уяли телефонлар қанчалик қиммат ва функцияси кўп бўлса, зиёни ҳам шунчалик ошиб бораверади.

ХУЛОСА

Ёш бола нима яхши-ю, нима ёмон, ҳар доим ҳам фарқига бормайди. Шундай бўлгач, нима учун ука-сингиларимиз онгу, шуури ишғол этилишига, соғлиғига путур етишига шарт-шароит яратишимиз керак? Ота-оналар, педагоглар, маҳалла фаоллари, шифокорлар долзарб ва кечиктириб бўлмайдиган бу масалага аниқ ва тезкор жавоб топишларини истар эдик.

Жўрабек ЖАНГИРОВ, «Ma'rifat» мухбири

Табиатда ҳали тўла тадқиқ этилмаган, ақл бовар қилмайдиган ва қутилмаган воқеа-ҳодисалар кўп. Бундай ҳодисаларни қуруқликда ҳам, денгиз ва океанларда ҳам кўп-кўп кузатиш мумкин. Жумладан, денгиз ё океанларда баъзан муайян вақт оралиғида, муайян ҳажмда, гоҳида эса тўсатдан пайдо бўлиб, ўз «юриш»ини бошловчи сув йўллари — оқимлар олим-мутахассислар олдида сон-саноксиз сир ва жумбоқларни қўймоқда.

Ана шундай ғаройиб оқимлардан бири Гольфстрим (инглиз тилидан олинган бўлиб, gulf stream — «кўрфаздан чиққан оқим» маъносини англатади) — Атлантика океанида вуҷудга келувчи сув йўли саналади. Сўнгги йилларда Шимолий Американинг ғарбий соҳилларида жойлашган Флорида бўғозидан қирғоқ ёқалаб шимол томонга ҳаракатланиб, Ньюфаундленд қирғоқларигача бўлган ҳудудда содир бўладиган бу ғайритабиий ҳодиса устида кўп-кўп баҳс-мунозаралар бормоқда. Кенг маънода гольфстрим атамаси Атлантиканинг шимолий қисми — Флоридадан то Скандинавия ярим ороллариғача, Шпицберген архипелаги, Баренц денгизи ва Шимолий муз океанигача бўлган ҳудудларда юз берадиган иссиқ денгиз оқимининг ҳаракатига нисбатан ишлатилади.

Гольфстрим бошланғич нуқтасида 70–90 км кенгликда ҳаракатланиб, юқори тезликда океанининг устки қатлами бўйлаб кенг миқёсда ёйилади. Аммо океан тубида унинг бошланғич тезлиги бироз пасаяди ва соңиясига 10–20 см/ни ташкил этади. Унинг чуқурлиги 1000–1500 метргача етиб, сув айланмаси соңиясига 0,1 км.кубга қўтарилади.

Гольфстрим оқимида сув «ютилиши» ҳар соңияда 50 миллион куб метрга яқин бўлиб, бу дунёдаги барча дарёларда бир йилда олинadиган сув сарфидан 20 марта кўп деганидир. Унинг иссиқлиги қуввати ҳам бирмунча юқори саналади ва тахминан $1,4 \times 10^{15}$ ватт/ни ташкил этади. Мазкур оқимнинг яна бир ўзига хослиги шундаки, унинг ҳаракатланиш динамикаси йил давомида ўзгариб туради.

Гольфстрим оқими шимолда бир нечта тармоқларга бўлинади ва уларнинг бири ортага — тропик минтақаларга йўл олади. Шимолий Атлантика оқими деб юритилувчи яна бир тармоғи эса Шарққа ҳаракатланиб, Европа сари интилади. Ушбу илиқ оқим кўҳна қитъанинг Ат-

лантика океанига яқин ҳудудларида бошқа минтақаларга қараганда 10–15 даража илиқроқ бўлган об-ҳавонини ҳосил қилади. Бундан ташқари, оқим ўзи билан Ғарб шамолларини ҳам Европага ташийди.

Норвегияда январдаги ҳавонинг кўрсаткичи ўртача 15–20 даражани ташкил этади, Финляндия ва Шимолий муз океанига яқин Мурманск ўлкасида эса ҳарорат ўртача 11 даражада қайд этилади.

Гольфстрим, умуман ҳар

га айлантириб беради ва оқим Шимолий Америка соҳиллари бўйлаб кенг камровда оқади. У Шимолий Каролинанинг соҳиллолди ҳудудларидан оқиб ўтгач, очик океанга чиқади. Айнан шу ерда Гольфстрим 1500 км узокликдаги унга қарама-қарши келаётган совуқ Лабрадор оқими билан тўқнашади. Мана шу жойда тўқнашув океанда ўзига хос гирдобни ҳосил қилади. Улар жуда катта ҳудудда қарийб 200 км диаметрлик тезлиги 3–5 см/соңиядан иборат айланма ҳаракатни ҳосил қилади.

Италиялик физик ва назариятчи Жанлуижи Пангари космик кузатувлар натижаларини таҳлил қилган ҳолда Британия ороллари ва Европада илиқ иқлимни юзага келтирувчи Гольфстрим оқими тўхташи мумкинлигини таъкидламоқда. Бу эса на-

ловчи манба сифатида кўрсатиш мумкин.

Оқимлар йирик-йирик сув гирдобларини ҳосил қилиши барбаради океан ости ҳолатининг кескин ёмонлашуви-га ҳам сабаб бўлмоқда ва бунда, биринчи навбатда, фауна ва флора оламига пуртур этади. Балиқларнинг бир ҳудуддан бошқа ҳудудга кўчиб ўтиши айнан океан оқими сабаб рўй бериб, бу ҳолат бир томондан ижобий ҳисобланади. Яъни, айрим балиқ турлари бошқа минтақаларга ёйилади, шу орқали уларнинг ҳудудий танқислиги муаммоси табиий равишда бартараф этилади. Салбий жиҳати эса, мазкур жараён-да кўпгина балиқлар қирлиб кетади, улар маълум бир жойдаги яшаш учун қулай ва ўзига хос озуқага бой бўлган ўринни йўқотади.

Тинч океанида яна Кром-

Bilasizmi?

ойидаги ҳаво ҳарорати ўртача 28 даража, шимолда эса 25 даража иссиқни кўрсатади. Йил бошида эса ҳарорат 18 даражадан 12 даражагача пасаяди. Куросио ҳаракатланиш мобайнида жанубдаги Хонсю ва Кюсю оролларига иссиқ иқлим олиб келади, бу мазкур ҳудудларнинг қишлоқ хўжалиги ва балиқчиликига ижобий таъсир кўрсатади.

Албатта, дунё океанларида ана шундай юзлаб майда оқимлар мавжуд бўлиб, улар табиий равишда маълум бир ҳудуднинг иқлими, ҳайвонот ва ўсимлик дунёсини, океан туби рельефи ва сув ости табиий ҳолатини ўзгартириб туради. Оқимлар натижасида ер ости сувлари кўтарилиб, истеъмол учун яроқли ҳисобланган тузларни океандан олиш ва қайта ишлаш имконияти пайдо бўлади. Маълумки, океан ости дунёси инсоният учун жуда катта миқдордаги озиқ-овқат маҳсулотлари захирасига эга. Океан оқимлари юзага келиши натижасида ер остида ҳайвонот ва наботот оламида ўзига хос ўзгаришлар рўй беради.

Энг йирик ва атроф-муҳит, флора ва фауна оламига катта таъсир кўрсатиш хусусиятига эга океан оқимлари сифатида Перуан, Куриль, Шимолий сингари оқимларни келтириш мумкин.

Америкалик биолог Кокернинг таъкидлашича, денгиз қоялари ва денгиз қирғоқларининг ҳар бир квадрат метрига тўртдан зиёд балиқчи қуш тўғри келади. Бир гектар майдонда эса тахминан 120 мингта балиқчи қушлар галаси ўрнашади. Ҳисоб-ки-тобларга кўра мана шундай ҳудудларда балиқчи қушлар томонидан йилига 3–4 млн. тонна балиқ овланади. Океан оқимлари келтирган озиқ моддалар, яшаш учун қулай бўлган об-ҳаво туфайлигина бундай катта йўқотишлар ўрни табиий равишда қопланмоқда.

Мухтасар қилиб айтганда, инсониятнинг атроф-муҳитга етказайотган зарари ортиб бораётган бир даврда океан оқимлари ҳаракати дунё миқёсдаги бир қатор муаммоларнинг ижобий ечим топишига катта ҳисса қўшаётир. Ер юзиде кузатилиши мумкин бўлган иқлим ўзгаришлари, совуқ ҳаво босимининг таъсири, тобора қиррилиб кетиш арафасида турган ўсимлик ва ҳайвонот олами табиий океан оқимларининг ер юзи бўйлаб кезиши оқибатида сақлаб қолинаётганини таъкидлаш лозим. Бу эса ҳар бир киши зиммасига табиат неъматларидан оқилона фойдаланиш ва уни келажақ авлодга бус-бутун ҳолда етказиш масъулиятини юклайди.

Олим ЖУМАБОВЕВ,
«Ma'rifat» муҳбири

ОКЕАН ОҚИМЛАРИ

ҳаво ҳароратини мўтадиллаштириб, ҳайвонот ва ўсимликлар оламини сақлаб қолади

қандай океан оқимининг юзага келиши тасодифий эмас ва биринчи навбатда, Ернинг ўз ўқи атрофида айланиши, тропик пассат шамоллари тарқалиши, Кариб денгизиде сув ҳажмининг пайсалиши, Америка минтақасининг ғарбий соҳилларида сувдан жуда ҳасислик билан фойдаланиш сингари омиллар унинг табиатига жиддий таъсир кўрсатади. Демак, ҳар бир ҳудудда рўй берадиган бундай ҳодисалар материкнинг маълум хусусиятлари, ҳудудий об-ҳавонинг ҳолати, ер ва сувнинг шўрланганлик даражасига бевосита боғлиқ.

Қизиқарли жиҳати шундаки, Мексика кўрфазиде океан сувларида катта миқдорда иссиқлик тўпланади, нисбатан кичик оқимларни бирлаштиргач, уни Гольфстрим-

фақат Шимолий ва Ғарбий Европа, балки Осиёнинг ҳам кўпгина мамлакатлари иқлимини ўзгартириб, ҳавонинг кескин совиб кетиши, тўфонлар, табиий офатлар соңининг ортишига олиб келиши мумкин.

Пангарининг таъкидлашича, Гольфстрим юзага келишининг биринчи сабабларидан бири сифатида океан тубида олиб борилаётган бургулаш ишлари, техноген офатлар натижасида сувга кўп миқдордаги нефть маҳсулотларининг оқиб кетаётгани кўрсатилмоқда.

Сўнгги беш йил ичида Гольфстрим оқими тезлигининг сезиларли даражада камайгани эса унинг таъсири остидаги ҳудудларда қутилмаган қишлоқ хўжалиғи инқирозлари вуҷудга келишига сабаб бўлмоқда. Жумладан, охири вақтларда бугдойдан олинadиган ҳосилдорлик Германия, Франция, Британия, Швеция мамлакатларида 12–15, ҳатто 24 центргача пасайиши кузатилаётган.

Шу маънода Гольфстримни Европа ва АҚШ иқтисодиёти ҳамда аҳолиси учун энг катта самарадорлик, молиявий барқарорликни таъмин-

вел океан оқими ҳам мавжуд. Уни биринчи тадқиқ этган олим Кромвел номи билан оқим шундай аталган. Кромвел совуқ оқими 154°–150° даража шарқий узунликда — экватор яқинидаги Галапагос ороллари ҳудудидан бошланиб, Саломон ороллариғача этади, унинг умумий босиб ўтган йўли тахминан 6500 км.дан ортиқроқ масофани ташкил этади. Тезлиги соңиясига 70 см.дан 150 см.гача етиши кузатилаётган. Бунинг натижасида мазкур ҳудудда нисбатан совуқ иқлимга хос ўсимлик ва ҳайвонот дунёси кўпая боради ва мўтадил об-ҳаво юзага келади.

Океанларга яқин ҳудудларда юз берадиган бу сингари сув оқимлари Японияда ҳам кўп кузатилади. Бу минтақадаги энг йирик океан оқими Куросио (Куро-Сио, японча — «қора оқим», баъзида ниппон оқими) деб номланади. У Тинч океанида жанубий ва ғарбий Япония соҳилларида ҳаракатланиб, унинг тезлиги тахминан жанубга томон соатига 6 км.ни ташкил қилади, шимолда эса бу кўрсаткич соатига 1–2 км.га тушади. Сувнинг ҳарорати туфайли жанубда август

Система поверхностных течений

«АҚЛЛИ ОЙНА» ЭНЕРГИЯНИ ТЕЖАЙДИ

Одатий ойналар Қуёш нурларини яхши ўтказиб, об-ҳаво инжикликларида қисман бўлса-да ҳимоялаш хусусиятига эга. Бироқ ёзда уйнинг исиб кетиши, қишда эса совушида ойналарнинг ҳам «ҳисса»си катта. Шу боис уй ёки ишхоналарда иситиш ва совутиш учун ортиқча энергия сарфланишига тўғри келмоқда.

Замонавий кўп камeralи деразалар эса нafaқат энергия сарфини камайтиради, балки электр токни ҳам ишлаб чиқариши мумкин. Хитой фанлар академияси олимлари шундай «ақлли ойналар»ни яратиш мақсадида изланиш олиб боришмоқда.

Технолог ва муҳандислар олдига об-ҳаво шароитига мослашиб, энергия сарфини камайтирувчи ойналарни яратиш вазифаси қўйилган эди. Қўшимча равишда эса бу тилдаги ойналар Қуёшнинг инфрақизил нурларини электр токига айлантириб бериши ҳам лозим. «Scientific Reports» нашрида ёзилишича, хитойлик олимлар бу мақсадни амалга ошириш учун ванадий оксиди (VO) асосидаги шаффоф қопламадан фойдаланишди.

Ванадийли қоплама анъанавий силикатли ойна вазифасини ўтовчи икки қаватли поликарбонат қатлами орасига жойлаштирилиб, шу ҳароратда 68 даражагача исикликда инфрақизил нурларни хона ичкарисига ўтказиб туради. Ҳарорат бундан кўтарилганда эса, ванадийли қатлам ўз таркибини ўзгартириб, инфрақизил нурларни қайтаришни бошлайди. Бироқ бунда ойна шаффофлиги заррача камаймайди. Ушбу қатламга тушаётган бир қисм Қуёш нурлари эса ойна бурчаклари томон йўналтирилади ва у ерда жойлашган фотогальваник элементлар электр энергиясини ишлаб чиқара бошлайди.

Ушбу «ақлли ойналар» таннархи нисбатан қиммат бўлса-да, уларнинг оммавий равишда ишлаб чиқарилиши энергия тежамкорлигини таъминлаши ва электр токни ишлаб чиқариш эвазига бошқа харажатларни камайитириши таъкидланмоқда.

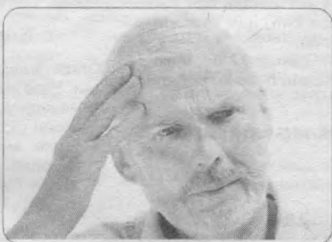
ҚОНДАГИ ОРТИҚЧА ҚАНД ХОТИРАНИ ЗАЙФЛАШТИРАДИ

Германиялик бир гуруҳ олимлар қондаги меъёридан ортиқ қанд моддаси қандли диабет хасталиги аниқланмаган тақдирда ҳам, хотиранинг ёмонлашуви сабаб бўлиши мумкинлигини таъкидлашмоқда. Бу борада олиб борилаётган изланиш натижалари «Neurology» журналичада чоп этилди.

Тадқиқотларга 140 нафар кўнгилли жалб этилди. Уларнинг ёши ўртача 63ни ташкил этди. Қатнашчиларнинг ҳеч бирида қандли диабет хасталиги ёки унинг бошланғич аломатлари, қонда бузилишлар кузатилмаган. Шунингдек, тажриба самарадорлигини ошириш мақсадида унга ортиқча вазнага эга, алкоголь ва тамаки маҳсулотларини истеъмол қилувчилар жалб этилмади.

Мутахассислар изланишлар жараёнида қатнашчиларнинг бош миёнасидаги турли ҳиссиётлар ва хотирага масъул бўлган гипокамп қисми ҳажмини магнит резонанс томография (МРТ) ёрдамида ўлчади. Шунингдек, улар қондаги қанд миқдори ҳам таҳлил қилинди. Шундан сўнг бир қатор тест саволларига жавоб беришди. Жумладан, улардан берилган 15та сўзни ярим соатдан сўнг такрорлаш сўралди. Яқунда қонда қанд миқдори нисбатан кам бўлган иштирокчилар яхши натижаларни қайд этишгани ойдинлашди.

— Мазкур изланиш қондаги қанд концентрациясини камайитириш орқали катта ёшли кишиларда хотира ва фикрлашдаги муаммоларни бартараф этиш мумкинлигини кўрсатмоқда, — дейди Берлиндаги Шарит университети тадқиқотчиси Агнес Флоель.

ҚЎЛНИ ЮВИШНИНГ ИЖОБИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ

«The Daily Mail» нашрида ёзилишича, Кёльн университети (Германия) олими Кай Каспар тажрибалари орқали қўлни ювишдек кундалик ва одатий машғулот кишига кўтаринки

кайфият улашиб, ҳаётга бўлган қарашларини яхши томонга ўзгартиришни исботлади.

Изланишлар натижасида мазкур жараён мураккаб вазиятларда кишининг ўзига бўлган ишончини мустақамлашти маълум бўлди. Олим тадқиқот жараёнида 98 нафар кўнгиллини уч гуруҳга бўлди. Дастлаб икки гуруҳга бажарилиши имконсиз бўлган вазифа топширилди. Топшириқни муваффақиятсиз яқунлаган гуруҳлардан бирининг аъзоларидан қўлларини яхшилаб ювиш сўралди. Шундан сўнг барча гуруҳ аъзолари зиммасига нисбатан осонроқ бўлган вазифа юклатилди. Қўлларини ювган жамоа аъзолари гарчи вазифани тўлақонли

уддалай олмаган бўлса ҳам, уларда ижобий кайфият ва ўзларига нисбатан ишонч сақланиб қолди.

Олимларнинг таъкидлашича, қўлларни ювиш кишиларга нafaқат гигиеник жиҳатдан тозаликни бахш этади, балки бу жараён уларнинг кайфиятига кўтаринкилик бағишлаб, ўзига нисбатан ишончини ҳам оширади. Бундан аввалроқ эса Мичиган университети мутахассислари қўлларини доимий ювишга одатланган кишилар қарор қабул қилишга хотиржамлик билан ёндашишларини таъкидлашган эди.

ЧОЙНАК НЕГА ХУШТАК ЧАЛАДИ?

Кембриж университети олимлари сув қайнаётган чойнак пайдо бўлувчи товуш сирини аниқлашди. Олимларнинг бу ҳақдаги мақоласи «Physics Of Fluids» журналичада чоп этилди.

Тўрт йил давом этган изланишлар доирасида мутахассислар бир қатор тажрибаларни амалга ошириб кўришди. Яқунда товуш пайдо бўлишига оид иккита модел ишлаб чиқилди. Уларнинг бири $Re < 2000$, иккинчиси $Re > 2000$ деб аталди.

Маълум бўлишича, буғланиш нисбатан паст бўлганда товуш идиш ичига ва ташқарига йўналган иккита ҳаво оқими ўртасидаги тебранишлар натижасида вужудга келар экан. Мазкур механизм идиш ичига йўналтирилган ва ундан қайтиб чиқаётган кучли ҳаво оқимидан пайдо бўлувчи товушга ўхшайди.

Оқим тезлиги баланд бўлса, товуш бошқачароқ шаклда ҳосил бўлади. Бунда оқим туйнукдан ташқарига тарқала бошлайди ва иккинчи ҳаво оқими билан тўқнашиб, кучли тебранишни вужудга келтиради. Тебранишлар эса, ўз навбатида, буғ ўрамини вужудга келтириб, товуш тўлқинларини пайдо қилади. Олимларнинг сўзларига кўра, биринчи ҳолатдаги товуш сувнинг қайнай бошлаганидан дарак берса, иккинчи вазият унинг қайнаганини англатади.

Мутахассисларнинг таъкидлашича, изланишлар бир қарашда аҳамиятсиздек кўринса-да, унинг натижалари амалиётда кенг қўлланилиши мумкин. Жумладан, сув қувурлари, вентиляция тизими, автомобилнинг тутун чиқарувчи мосламалари ҳамда бошқа қурилмалардан таралувчи ёқимсиз товушларни бартараф этишда ушбу тажрибадан келиб чиққан илмий хулосалар муҳим аҳамият касб этиши кутилмоқда.

Санжар РУСТАМОВ тайёрлади.

JUMLADA JAHON

Европада кузатилаётган ноқулай об-ҳаво шароити оқибатида жами 13 киши ҳалок бўлган, кучли ёғингарчилик ҳамда шамол туфайли Британияда 600 минг, Францияда 42 минг, Эстонияда 62 минг хонадон, Латвиядаги учта шаҳар аҳолиси тўлиқ электр таъминотисиз қолган, шунингдек, Амстердам аэропортида 50, Лондондаги Хитроу аэропортида эса 150дан зиёд авиарейслар парвози бекор қилиниб, поездлар ҳаракати тўxtатилган.

Франция ҳукуқни муҳофаза қилиш органлари ҳодимлари томонидан қўлга олинган, 2 ёшлик қизини туғилганидан буён касал ва нимжон ҳолда автомобил юкхонасида олиб юрган, асли португалиялик бўлган отананинг қарамоғида 4-10 ёшлардаги яна уч нафар фарзанди борлиги аниқлангани, болаларнинг ижтимоий ҳимоя ташкилотларига топширилгани, бешафқат ота-онани эса 10 йиллик қамоқ жазоси қутаётгани ҳақида хабарлар тарқатилган.

Австралиянинг Жанубий Уэльс штатида давом этаётган ўрмон ёғинларига қарши курашишда иштирок этаётган самолётнинг номатълум сабабларга кўра ҳалокатга учраши оқибатида учувчи ҳалок бўлган, ҳодиса жойида эса кучли олов ўчоғи вужудга келган.

Қарийб 80 фоиз қисми (960 км) денгиз сатҳидан 4 километр баланликда жойлашган темир йўлда ҳаракатланаётган йўловчи поездининг Хитойнинг Цинхай провинциясида издан чиқиб, қарама-қарши томондан келаётган поездга урилиши оқибатида бир киши ҳаётдан кўз юмган, 50 йўловчи жароҳатланган, тўқнашув сабаблари эса ўрганилмоқда.

Испания шимолдаги Сан-та Лусия шахтасида йиғилиб қолган газнинг портлаши 6 нафар кончининг умрига зомин бўлган, ҳодиса жойида иш олиб бораётган қутқарувчилар яна 10 кишининг ҳаётини сақлаб қолишга ҳаракат қилмоқда.

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги жамоаси вазирлиқнинг Молиялаштириш ва бухгалтерия ҳисоби бошқармаси бошлиғи Сарвархон Бузрукхоновга ўқаси Ботир БУЗРУКХОНОВнинг вафоти муносабати билан таъзия изҳор этади.

Гурунг

ЗАРИФ ҲИКОЯТЛАР

Фахриддин Али САФИЙ

Бир ота ва ўғулни бир ҳоким қошига келтурдилар-ким, таёқ ургайлар. Аввал отосин ётқузуб юз таёқ ургайлар. У ҳеч сўзламади. Андин сўнг ўғлини ётқузиб бир таёқ уруб эрдиларким, ота доду фарёд қила бошлади.

Ҳоким деди:
— Сен юз таёқ единг, ҳеч бир даминг чиқмоди, ўғлунга бир таёқ урганда нечун нола қилурсан?

Ул деди:
— Ул таёқким танимга тегди, таҳаммул қилдум. Энди жигаримга теккан эрди, чидай олмадум.

Бир камбағал олим киши фақир бўлгани учун бир бахил бойни эшикка бориб-дурким:

— Мен сиз садақа бермоқ-чисиз, деб эшитдим. Мен гоят даража муҳтож ва мустаҳидурман, — деди.

Бахил бой баҳоналар қилиб дедиким:

— Мен садақамни кўрларга берурман, деб аҳд қилиб эрдим. Сен эсанг кўр эмасан.

Олим деди:
— Ҳалат қилибдурсан, кўр ҳақиқий мандурманким, махлуқотга ризқ берувчи зотдан юз ўғуриб, сенингдек бахилнинг ёнига келибдурман.

Бу сўзни айтиб олим қайтиб кетди. Олимнинг сўзи бахилга бағоят таъсир қилиб, изидан югурди.

Олим қабул этмади.

Бир кун шоир Анварий Балх бозоридан ўтуб борур эрди. Кўрдиким, халойиқлар ҳалқа қурмишлар. Ўртада бир киши туриб Анварийнинг қасидаларидан ўз отига ўқур эрди. Халойиқ анга таҳсин ва офарин қилур эрдилар.

Анварий дебдур:
— Бу кимнинг ашъоридур-ким, ўқурсан?

Ул дебдур:
— Анварийнинг ашъоридур.

— Анварийни танурмисан?

Ул деди:

— Не айтурсан, Анварий мандурман.

Анварий қулиб дебдур:

— Шеър ўғрисин эшутиб эрдим, шоирнинг ўғрисин кўрмамиш эрдим.

Келтирибдурки, Абу Айюб Мансур халифанинг яқин ва ҳамсухбатларидан эрди.

Аммо ҳар вақт Мансур ани чақирса, ранги саргайиб, бадаллариға ларза тушар эрди. Бир кун бир махрам жоёда анга дедиким:

— Сен халифанинг яқин ва ҳамсухбатларидансан. Не учун сени ҳар вақт чақирса қўл-оёғинг бўшашиб, ўзини йўқотиб қўурсан.

Абу Айюб ул махрам жавобида дедиким:

— Бир қарчиғай бир хўроздин сўрдиким, сен ёшлиқдан одамларнинг уйида бўлурсан. Улар санга ўз қўллари билан дон ва сўв берурлар, санинг учун уйларида жой солурлар. Аммо ҳар вақт сени тутар бўлсалар не учун гавго қилиб, фарёд билан ул уйдан бул уйга, ул ўчоқдин бу ўчоқга қочарсан. Мен эсам, бир ваҳший қушдирман. Улуғ тоғларда кезарман. Қачон мени тутиб келтирсалар, қўлларида ором олурман, мени овга юборсалар ҳеч гавго ва можаро қилмай парвозга чиқиб, айланиб, яна қайтиб келурман.

Хўроз дедиким:

— О қарчиғай қуш, ҳеч жойда кўрдингми ёки эшит-

дингми, бир қушни сизга тортиб, ўтга қўйиб, кабоб қилганликларини.

Қуш «Йўқ», деди.

Хўроз дедиким:

— Мен бу хонадонда бўлганимдан бери юз хўрозни кўрдим: бошини узиб, қанотларини юлиб, қорини ёруб, сизга тортиб, кабоб қилиб ейдилар. Менинг фарёдимнинг сабаби шудир.

Ҳажжожга жамъе одам хуруж қилди. Ул жамъедан бир хотунни Ҳажжож қошига келтурдилар. Ҳажжож анго газаб қила бошлади ва итоб билан сўзлади. У хотун бошини тубан солиб, ҳеч бир сўзламади. Ҳозир бўлган одамлардан бири деди:

— Амир сенга сўзлайдур, нега индамайсан? — деди.

Хотун дедиким:

— Мен тангри назар қилмаган кишига назар қилиб, сўзлагани уяламан.

Ҳажжож дедиким:

— Қайдан билдингким, тангри менга назар қилганини?

Хотун деди:

— Агар сенга тангри назар солса эрди, сени тангри бунча золим қилмас эрди.

Ҳажжож деди:
— Худо ҳақи, бу хотун рост айтур.

Сўнгра анга минг тилло бериб, ўз уйига юборди.

Луқмони ҳаким қора танли киши эрди. Бир киши уни қўл қилиб сотиб олди. Кўп муддат анга хизмат буюруб, андин илм ва ҳикмат асарларини кўрур эрди. Бир кун имтиҳон йўли билан Луқмонга дедиким:

— Бир қўйни сўюб, энг яхши жойидин манга келтур-гил.

Луқмон қўйни сўюб, тилини ва юрагини келтурди.

Яна бир кун буюрди:

— Бир қўйни сўюб энг ёмон жойидин менга келтур-гил.

Луқмон яна қўйни сўюб тилини ва юрагини хожасига келтирди. Хожаси сўрадиким:

— Бу қандай ишдир?

Луқмон деди:

— Агар пок бўлса ҳеч нарса тил ва юракдан яхши эрмасдур ва агар нопок бўлса ҳам ҳеч нарса андин ёмонроқ эрмасдур.

Форсийдан Муҳаммаднийё
Комил ХОРАЗМИЙ
таржимаси.

ГЁТЕ ҲИКМАТЛАРИ

Аждодлар ҳурмати чин қалбдан
баҳо келтирувчи киши бахтлидир.

Ўзингни ўз қобилиятингдан устун
қўйишинг ҳам, ўзингни камситишинг
ҳам ярамайди.

Биз ўзимизда боодоблик туйғу-
сини ривожлантиришимиз керак,
акс ҳолда, кишилар
ҳурмати қозониб
бўлгач, уни тезда бой
бериб қўйишимиз ҳам
мумкин. Бу сабоқ ки-
шига ниҳоятда қимматга тушади ва,
афсуски, ўз авлодини ҳам бу оғир
қарздан қутултира олмади.

Яхши маслаҳатни қабул қилмоқ —
шахсий имкониятларни янада ошир-
моқ, деганидир.

Ҳар қандай киши ҳам ўзи тушу-
надиган нарсасиға қулоқ солади.

Кўрқоқ хавф ўтганидан кейинги-
на дўқ-пўлиса қилади.

Юрганимда тафаккурим тиникла-
шиб, фикрни ифода этишининг яна-
да яхши усулларини топаман.

Ёшлиқдаги қусурларни қаригунча
сақлаб қолиш керак эмас, чунки
қариланинг ўз қусурлари бўлади.

Ўлимдан кўрқиб ҳам, кўрқмаслик
ҳам мумкин, у — муқаррар нарсаси.

Наҳотки муҳаббат билан ақл ўрта-
сида бирон-бир умумийлик бўлса!

Ҳамма нарсасиға қизиқишини йўқот-
ган одам хотирасини ҳам йўқотади.

Эътироф этиш — моҳият, бунинг
қандай бўлса, шундайлиғига қабул
қилиш эса таълимдир.

Зиддият ва хушомад бор жойда
суҳбат қовушмайди.

Бизнинг майл-ҳавасларимизни
Қақнус қушига ўхшатиш мумкин. Бирин

ёниб битса, шу заҳоти кул ичидан
яна янгиси чиқиб келаверади.

Ихтиёрий боғлиқлик энг гўзал
ҳолатдир, уни муҳаббатсиз қандай
тасаввур қилиш мумкин?!

Дунёдан безор бўлсанг, нажот
санъатдадир, агар дунё билан бо-
ланмоқчи бўлсанг, яна санъат жо-
нинга ора қиради.

Энг ингичка соч то-
ласининг ҳам сояси
бор.

Инсон бўлиш — курашчи бўлмоқ
демак.

Қонун қучли — муҳтожлик ундан
ҳам қучлироқдир.

Тартиб вақтни тежашга ўргатади.

Натижа — ишга берилган баҳодир.

Хулқ — ҳар ким ўз қиёфасини
кўрсатадиган кўзғу.

Авалло ўзинг ўзинга ўргата ол-
гин, шундагина бошқалардан ўрга-
на оласан.

Энг катта қийинчиликлар биз
уларни кутмаган жойда пайдо бўла-
ди.

Ишонтириш — ҳар қандай илмнинг
ибтидоси эмас, балки интиҳосидир.

Жанжаллашаётган икки кишининг
қайси бири ақлироқ бўлса, ўша
айбдордир.

Ҳеч нарсаси йўқотмайдиган одам
бўлиш — ўта даҳшатлидир.

Ҳис-туйғулар алдамайди, уларга
қараб чиқарилган ҳукмларгина са-
робдир.

Ҳазаб учун далилнинг кераги йўқ.
У фақат сабаб ахтаради.

Ақлли жавоб олмақчи бўлсанг —
ақлли савол бер.

Янглишиб кетди!..

Бир габроволикдан соат неча бўлди,
деб сўрашди.
— Ундан йигирма беш тийин ўтди, —
деб жавоб қилди у.

Врач маслаҳати

Габроволик бир таниш врачни кўриб
қолиб, бепул маслаҳат олиш мақсади-
да ундан сўради:

— Доктор, тумов бўлиб қолсанг нима
қиласан?

— Чучкираман, — деб жавоб берди
врач.

У ҳам габроволик эди.

Сабоқ

Бой савдогарнинг қўшниси ундан ол-

санг, менга қайтариб бер, тополмасанг,
майли, чойчақа учун ола қол!

Хасис бўлмай кет

Габроволик эшигини тузатмоқчи
бўлди. Кичкина ўғлини қўшниси-
нига теша олиб чиқиш учун юборди. Бироз-
дан сўнг бола қайтиб келди. Қўшниси
тешам йўқ, деб ёлғон гапирди.

— Хасис бўлмай кет, — деди тўнғил-
лаб отаси. — Бор, қазноқдан ўзимизни-
кини олиб чиқ.

Чекиб бўлинган пул

Габроволик бир дехқондан бир лев
пул қарздор бўлиб қолди. Ҳалиги дех-
қон уни ҳол-жонига қўймай, даярли ҳар
кун унинг уйига келиб, пулни қистар-
ди. Габроволик эса у ҳар келганда па-

ГАБРОВО ЛАТИФАЛАРИ

ган аввалги қарзини узмасдан яна пул
сўрамоқчи бўлди. Савдогар қўшниси-
нинг сўзларини тинглаб бўлгач, сўра-
ганини ғаладондан олишга рухсат бер-
ди.

— И-е, бу ерда ҳеч қандай пул йўқ-
ку! — деди қўшниси қўп-қўруқ ғаладон-
ни кўриб хафа бўлиб.

— Олганингни қайтариб берма-
ганидан кейин қардан бўлсин, — деди
савдогар бамайлихотир.

Габроволиклар орасида

— Никоҳ узугинг қани?

— Бу ҳафта уни хотиним тақди.

Алдади

Габроволик арзонбаҳо меҳмонхона-
да тунаб қолди. Кечаси уни қандала та-
лаб бошлади. Шунда у ўрнидан туриб,
чироқни ёқди, эшикни очди ва қаттиқ
тарақлатиб ёпиб, яна ўрнига ётди. Ҳай-
рон бўлиб қараб турган ҳамдонасига
изоҳ берди:

— Қандалаларни алдаяпман. Мени
кетди деб ўйлашсин.

Ресторанда

Габроволик:

— Официант, стол тагига ўн тийин-
лик пулим тушиб кетди. Агар уни топ-

пирос билан сийлашни унутмасди.
Дехқон ўнинчи марта келганда эса у ён
дафтарчасига қараб нималарнидир
ҳисоблаб, деди:

— Тамом! Сен бир левингни чекиб
бўлдинг!

Биринчи ўғит

Отаси ўғлига янги оёқ кийими олиб
берди. Улар кечқурун қариндошларини-
кига меҳмонга йўл олишди. Йўлда ота-
си ўғлидан сўради:

— Ўғлим, янги этикдасан, а?

— Ҳа, дада.

— Ундай бўлса қадамингни каттароқ
бос.

Ҳаммомда

— Ваннага билет қанча туради?

— Икки лев.

— Мана сизга бир лев, бизга ванна-
нинг ярмигача сув бўлса ҳам кифоя.

Мантиқ

— Хонада ҳарорат қанча экан? — деб
сўради габроволик хотинидан.

— Ўн беш градус, — жавоб берди
хотини.

— Ташқарида-чи?

— Йигирма.

— Ундай бўлса деразани очвор!

СПОРТЧИЛАРИМИЗ ЖАҲОН ЧЕМПИОНАТЛАРИДА

Русланнинг уч олтини

Польшанинг Вроцлав шаҳрида бўлиб ўтган огир атлетика бўйича жаҳон чемпионатида 105 кг вазн тоифасида беллашувларга киришган ҳамюртимиз Руслан Нуриддинов барча рақибларини ортда қолдириб учта олтин медални қўлга киритди.

Спортчимиз даст кўтаришда 190 кг, силтаб кўтаришда 235 кг, умумий 425 кг натижа билан шохсупанинг энг юқори поғонасидан жой олди. Шу пайтгача Осиё чемпиони ва жаҳон чемпионати кумуш медалини қўлга киритган огир атлетикачимиз ушбу спорт тури бўйича ўзбек полвлар орасида биринчи бўлиб жаҳон чемпиони унвонига сазовор бўлди.

Ушбу жаҳон чемпионатида яна бир юртдошимиз Улуғбек Алимов ҳам муносиб иштирок этиб, силтаб кўтаришда 197 кг натижа

билан кумуш ва иккикурашда 355 кг билан бронза медалига эга бўлди.

Жасурбек — жаҳон чемпионига қарши

Козогистоннинг Алмати шаҳрида кечган бокс бўйича жаҳон чемпионатида ҳам икки боксчимиз совринли ўринларни қўлга киритиб қайтишди.

52 кг вазн тоифасида Жасурбек Латипов финалгача барча рақибларини энгиб, якуний жангини амалдаги жаҳон чемпиони россиялик Миша Алоянга қарши ўтказди ва очколар ҳисобидаги кичик фарқ билан имкониятни бой берди. Яна бир боксчимиз Осиё чемпиони Ойбек Мамазулов 81 кг вазнда рингга чиқиб бронза медалга сазовор бўлди.

Муносиб иштирок

БААда давом этаётган футбол бўйича 17 ёшгача ўсмирлар ўртасидаги жаҳон чем-

пионатининг гуруҳ баҳсларини муваффақиятли ўтказган Ўзбекистон ўсмирлар терма жамоаси нимчорак финалда нисбатан тезкор ва жисмоний жиҳатдан кучлироқ гондураслик тенгдошларига қарши майдонга тушишди.

Уйиннинг дастлабки дақиқаларида рақибга муносиб қаршилиқ кўрсатган футболчиларимиздан бирининг кетма-кет йўл қўйган қўлполигидан сўнг бош ҳакам томонидан икки бор сарик картонка билан жазоланди ва майдонни тарк этди. Бундай ёшда бир футболчининг камлиги ҳам жамоага ўз таъсирини ўтказмай қолмади. Бундан рақиб унумли фойдаланди ва учрашувнинг 74-дақиқасида Бодден томонидан киритилган ягона гол ўйин тақдирини ҳал этди. Гондурас — Ўзбекистон 1:0.

Шу тариқа футболчиларимиз жаҳон чемпионатидаги иштирокларини якунлашди.

Утепа туманидаги 27-болалар ва ўсмирлар спорт мактабида «Баркамол авлод» республика болалар техник ижодиёт маркази томонидан ўқувчи-ёшлар ўртасида ўтказилаётган «Хонада учувчи самолёт моделлари» республика биринчилигининг якуний босқичи бўлиб ўтди.

САМОЛЁТСОЗ ЁШЛАР

— Бу йилги мусобақада жуда кўплаб иқтидорли болалар иштирок этди, — дейди «Баркамол авлод» республика болалар техник ижодиёт маркази директорининг маънавий-маърифий ишлар бўйича ўринбосари Лола Тўхтаева. — Республика босқичида 42 иштирокчи F-1-D, F-1-M (самолёт макетларини учирши) ва кўргазмали моделлар яшаш бўйича ўзаро беллашди. Вилотлардан ташриф буюрган тўғра раҳбарлари учун марказимизнинг «Авиа-модель» тўғраги раҳбари Абдунаби Ҳожибоев

томонидан маҳорат дарслари ўтказилди.

Танлов якунига кўра, F-1-D йўналиши бўйича Гиждувон туманидаги 57-мактабнинг 7-синф ўқувчиси Шохжаҳон Рахимов, F-1-M йўналиши бўйича Гиждувон туманидаги 66-мактабнинг 9-синф ўқувчиси Шахбоз Бафоев, кўргазмали моделлар яшаш бўйича Когон шаҳридаги 1-мактабнинг 8-синф ўқувчиси Беҳруз Бафоев 1-ўринни қўлга киритди. Умумжамоа ҳисобида ҳам Бухоро вилояти вакиллари ғолиб дег топилди.

Моҳиҳебра ЛАТИПОВА, «Ma'rifat» муҳбири

БАРКАМОЛ АВЛОД ТАРБИЯСИНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

— Мамлакатимизда таълим-тарбия соҳасида амалга оширилаётган кенг қўлмали ишхотлар замирида фарзандларимизни жисмонан ва маънавий баркамол инсонлар этиб улғайтиришдек эзгу мақсадлар мужассам, — дейди мазкур коллеж директори Мурод Алиев. — Коллежимиз билими, тажриба ва малакаси билан Ватанимиз шон-шухратини юксалтиришга қодир етук спортчиларни вояга етказишга хизмат қилаётир.

Ўқувчиларга 23 нафар педагог-мураббий дарс беради. Спорт турлари бўйича 103 нафар мураббий машғулотларга жалб этилган. Мураббийларнинг йигирмага яқини Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган спорт устозларидир.

Ушбу таълим масканида барча вилотдан келган ўғил-қизлар тахсил олади.

Жорий йилда коллежда иккита янги бўлим — от спорти ва таэквондо (WTF) йўналиши очилди. От спорти йўналиши бўйича таълим олаётган ёшларнинг назарий ва амалий машғулотларни тўлиқ ўтатишни таъминлаш мақсадида коллежда конкур майдони, отларни саклаш ва парвариллаш учун махсус отхона ҳам барпо этилди.

Айни пайтда яна иккита янги замонавий спорт иншооти —

сунъий қопламали футбол майдони ва ёпиқ турдаги сузиш ҳавзасини қуриш, мавжуд спорт иншоотларини таъмирлаш ишлари давом эттирилмоқда. Коллежининг моддий-техник базасини мустаҳкамлашга алоҳида эътибор қаратилаётир.

Хар жиҳатдан қулай шaroитларда спорт сирларини пухта ўзлаштираётган ёшлар мусобақаларда мунтазам юқори ўринларни эгаллаб келаётир. 2011 йили Термиз шаҳрида ўтказилган академик лицей ва касбхунар коллежлари ўқувчиларининг "Баркамол авлод" спорт ўйинларида биринчи ўринни эгаллаган Тошкент шаҳри терма жамоаси асосини Республика олимпия заҳиралари коллежи ўқувчилари ташкил этди. "Баркамол авлод — 2011" ўйинларининг футбол мусобақаларида ўз иқтидорини намойиш этган Жамшид Искандаров ва Игорь Сергеев каби истеъдодли ўқувчилар бугун футбол бўйича Ўзбекистон миллий терма жамоаси аъзоларидир.

— Президентимиз Ислом Каримов ташаббуси билан ташкил этилган уч босқичли узлуксиз спорт тизими — "Умид ниҳоллари", "Баркамол авлод" ва Универсиада мусобақалари ёшларни жисмоний тарбия, спорт ва соғлом турмуш тарзи-га кенг жалб қилишда муҳим омил бўлаётир, — дейди юнон-

рум кураши бўйича мураббий Олим Қурбонов. — Энг муҳими, ушбу тизим орқали ўғил-қизлар соғлом вояга етмоқда. Улар орасидан энг иқтидорлилари катта спортга йўналтирилмоқда. Кўп ҳолларда мураббийларимиз "Баркамол авлод" мусобақаларида ўз қобилиятини намойиш этган спортчиларни саралаб, уларни коллежимизга ўқишга тақлиф этди.

Коллеж ўқувчилари жаҳон ва қитъа миқёсидаги мусобақаларда ҳам юқори ўринларни эгаллаб келаётгани мамлакатимизда олимпия заҳираларини тайёрлашга қаратилаётган юксак эътибор самараларидандир. Жорий йилда коллеж ўқувчиларидан боксчи Жавоҳир Каримов, юнон-рум курашчиси Илҳом Бахромов, эшак эшувчи Владислав Потафеев, қилибоз Малика Ҳақимова ўсмирлар ўртасида Осиё чемпиони унвонига сазовор бўлди.

Юнон-рум кураши бўйича Осиё чемпионатида Мирзобек Раҳматов, жаҳон биринчилигида Жавоҳир Мирзахмедов бронза медалини қўлга киритди. Қилибозлик йўналишида тахсил олаётган ўқувчилардан Темур Абдувалиев қитъа чемпионатида учинчи ўринни эгаллади.

Пойтахтимизда бадий гимнастика бўйича ўтказилган Осиё чемпионатида Майя Филиппова, Ольга Кирьякова, Марта Ростобурова шохсупага кўтарилди. Самарқандда ўтган байдарка ва каноэда эшак эшиш бўйича қитъа чемпионатида Рауф Фотиҳов иккинчи, Екатерина Гайнишев учинчи ўринни эгаллади.

Айни кунларда Бирлашган Араб Амирликларида давом этаётган 17 ёшгача ўсмирлар ўртасидаги жаҳон чемпионатида муваффақиятли иштирок этган Осиё чемпионлари — Ўзбекистон ўсмирлар терма жамоаси таркибига коллеж ўқувчиларидан олти нафари — Шохруҳ Раимов, Жамшид Болтабоев, Ойбек Эркинов, Исломбек Каримов, Равшан Хурсанов ва Жавоҳир Сиддиқов тўп сурмоқда.

Коллежда салмоқли натижаларни қўлга киритаётган спортчи-ўқувчиларнинг рўйхатини яна давом эттириш мумкин. Жумладан, Темур Исмоилов, Сабина Шарипова, Амина Мухаметшина, Раъно Низомова каби теннисчилар яхши натижаларни қўлга киритмоқда. Учинчи босқич ўқувчиси Раъно Низомавани теннис муҳлислари яхши танийди. У мамлакатимиздан ташқари Малайзия ва Сингапурда ўтказилган мусобақаларда ғолиб бўлган.

Тўққиз йилдан буён теннис билан мунтазам шуғулланаётган бу истеъдодли қиз спорт машғулотларидан бўш вақтида чет тилларини ўрганади.

— Хорижлик тенгдошларим, спортчилар билан ўзаро тажриба алмашиш, соҳадаги янгиликлардан бохабар бўлиб бориш учун чет тилларини билиш жуда зарур, — дейди Р.Низомова. — Хориждаги мусобақалар вақтида кўпчилик Ўзбекистон ёшларининг салоҳияти, мамлакатимизда спортга берилаётган эътибор ҳақида сўрайди. Уларга юртимизда биз, ёшлар учун яратилган кенг шaroитлар ҳақида батафсил гапириб бераман. Бунда инглиз тилини билишим жуда кўл келади.

Умуман, бугунги кунда коллеж тарбияланувчиларига нафақат спортчи сифатида, балки истеъдодли мураббий сифатида ҳам талаб ортиб бормоқда. Жорий йилда коллежни 99 нафар йигит-қиз битирди. Уларнинг 59 нафари олий ўқув юртларига ўқишга кирди, қол-

ганлари ўз мутахассислиги бўйича болалар ва ўсмирлар спорт мактаблари, олимпия заҳиралари коллежлари, спорт клубларида иш бошлади.

Президентимиз Ислом Каримов "Юксак маънавият — энгилмас куч" асариде таъкидлаганидек, фарзандларимизнинг биздан кўра кучли, билимли, доно ва албатта, бахтли бўлишида маънавий тарбия масаласи бекиёс аҳамият касб этади. Республика олимпия заҳиралари коллежиди ўқувчиларнинг маънавиятини юксалтириш, жамоат ишларидаги фаоллигини янада ошириш мақсадида турли маданий-маърифий тадбирлар, давра суҳбатлари, мамлакатимизнинг етакчи спортчилари, ёзувчи-шoirлар, маданият ва санъат арбоблари билан учрашувлар, маҳорат сабоқлари тез-тез ўтказилади.

Зеро, спортда муваффақият қозониш учун жисмоний тайёргарликнинг ўзи камлик қилади. Юксак чўққиларни кўзлаган спортчи теран маънавият соҳибам бўлмоғи лозим. Шундагина у Ватаниннинг шон-шухратини улуғлаш, халқ ишончини оклашдек олий бурчини англаб етади, ҳар қандай вазиятда ҳам галаба учун кураша олади.

Республика олимпия заҳиралари коллежиди ана шундай етук мутахассислар тайёрланмоқда.

Зоҳир ТОШХУҲАЕВ,
Ўза муҳбири

Муҳаммад АМИН (Ўза)
олган суратлар.

«Ma'rifat» ҳамда «*Учитель*»

УЗБЕКИСТАНА

газеталарига обуна бўлсангиз:

Таълим-тарбия соҳасига оид Ўзбекистон Республикасининг қонунлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари, қарорлари, Вазирлар Маҳкамасининг қарор ва фармойишлари билан тезкор равишда танишиб борасиз

Халқ таълими, Олий ва ўрта махсус таълим вазирликлари, Ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази томонидан узлуксиз таълим жараёнини такомиллаштириш мақсадида ишлаб чиқилаётган янги меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларга ўз вақтида эга бўласиз

Барча ўқув фанлари бўйича бериладиган илғор методик тавсиялар, янги услублар ҳамда намунавий дарс ишланмаларидан машғулотларингиз самарасини оширишда фойдаланасиз

Республикада фаолият кўрсатаётган ҳамда хорижлик ҳамкасбларингизнинг таълим-тарбия соҳасида қўлга киритаётган улкан ютуқлари ва бой тажрибаларидан баҳраманд бўласиз

Мамлакатимиз ҳамда чет эллик мутахассис-олимлар, зиёлиларнинг ёш авлод маънавиятини юксалтириш, «оммавий маданият»нинг зарарли таъсирларидан ҳимоялашга қаратилган фикр-мулоҳазалари, амалий тақлифлари маънавий-маърифий фаолиятингиз самарадорлигини оширишга хизмат қилади

Барча соҳалар бўйича мамлакатимиз ҳамда дунё илм-фани янгиликларидан барвақт хабар топасиз ва қизиқувчан ўқувчингизнинг ҳар қандай мураккаб саволларига тезкор жавоб бериш имкониятига эга бўласиз

Республикада таълим тизими ҳаётида рўй бераётган янгиликлар, воқеа-ҳодисалар ҳамда жойларда эришилаётган ютуқлардан доимий равишда хабардор бўлиб борасиз

Мамлакатимиз ва хориж майдонларида ўтказиладиган қизгин спорт мусобақалари натижаларидан тезкор хабар топасиз, ўз ўқувчиларингизнинг спорт, мусика ва санъат бўйича нуфузли халқаро тадбирлардаги муваффақиётлари ҳақида ўқиб, фахр ва гурур ҳиссини туюсиз

Каламини қўлдан қўймай келаётган таниқли шоир, ёзувчиларнинг ва эндигина ижод оламига кириб келаётган умидли ёшларнинг янги асарларини биринчи бўлиб ўқиш бахтига муяссар бўласиз

«Ma'rifat» ва «Учитель Узбекистана» газеталари — Сизнинг минбарингиз!

Тахририят томонидан мунтазам ўтказиб келинаётган «Фаслнинг энг яхши ижодкори» танловига тегишли номинациялар бўйича ижодий ишларингиз билан иштирок этиб, ўз фикр-мулоҳазаларингиз, тажрибаларингиз ҳамда амалий тақлифларингизни ҳамкасбларингиз билан ўртоқлашиш, шу баробарида белгиланган мукофотга сазовор бўлишингиз мумкин!

«Ma'rifat» газетаси бўйича:

«Энг яхши мақола» — энг кам ойлик иш ҳақининг 3 баравари миқдорида;
«Оригинал бир соатлик дарс» — энг кам ойлик иш ҳақининг 3 баравари миқдорида;
«Сермазун саҳифа» — энг кам ойлик иш ҳақининг 3 баравари миқдорида;
«Энг яхши очерк ёки эссе» — энг кам ойлик иш ҳақининг 3 баравари миқдорида;
«Педагог-муаллифнинг долзарб материали» — энг кам ойлик иш ҳақининг 3 баравари миқдорида;
«Қизиқарли интервью, суҳбат» — энг кам ойлик иш ҳақининг 2 баравари миқдорида;
«Жозибали сурат» — энг кам ойлик иш ҳақининг 2 баравари миқдорида;
«Самарали методик материал» — энг кам ойлик иш ҳақининг 2 баравари миқдорида;

«Тарбияга оид амалий тақлиф» — энг кам ойлик иш ҳақининг 2 баравари миқдорида;
«Ўқувчи баъдий асар» — энг кам ойлик иш ҳақининг 2 баравари миқдорида;
«Воқеликка муносиб шарҳ» — энг кам иш ҳақининг 1 баравари миқдорида;
«Ўзинг хос янгилик» — энг кам ойлик иш ҳақининг 1 баравари миқдорида;
«Талаба-журналистнинг ёрқин публицистик иши» — энг кам иш ҳақининг 1 баравари миқдорида;
«Энг сара таржима материали» — энг кам иш ҳақининг 1 баравари миқдорида;
«Мазмунли таълимий бошқотирма» — энг кам иш ҳақининг 1 баравари миқдорида;
«Ҳозиржавоб муштарий» («Акс-садо») — энг кам иш ҳақининг 1 баравари миқдорида;
«Энг яхши репортаж» — энг кам иш ҳақининг 1 баравари миқдорида.

«Учитель Узбекистана» газетаси бўйича:

«Лучшая разработка урока» — в размере трех минимальных зарплат;
«Лучшая статья» — в размере трех минимальных зарплат;
«Инновационный педагогический опыт, методика» — в размере двух минимальных зарплат;
«Актуальное интервью, беседа» — в размере двух минимальных зарплат;
«Хорошая новость» — в размере одной минимальной зарплаты;
«Оригинальный фотоснимок, художественная работа» — в размере одной минимальной зарплаты;
«Лучший материал студента-журналиста» — в размере одной минимальной зарплаты.

Ma'rifat

Наши курсатки:
«Матбӯот тарқатувчи» (жорий йилнинг 30 ноябргача) учун — 149;
«Акс обуначилар ва таъкилотлар учун» — 150.

Учитель

Наши курсатки:
«Матбӯот тарқатувчи» (жорий йилнинг 30 ноябргача) учун — 216;
«Акс обуначилар ва таъкилотлар учун» — 217.

Обуна «Матбӯот тарқатувчи» ҳамда «Ўзбекистон почтаси» акциядорлик компанияларининг жойлардаги бўлимларида амалга оширишингиз мумкин.

Ma'rifat ТА'СИС ЕТУВЧИЛАР: Ўзбекистон Халқ та'лими вазirligi, Ўзбекистон Олий ва о'рта махсус та'лим вазirligi, Ўзбекистон Та'лим, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy Kengashi.	Bosh muharrir: Abdusamat RAHIMOV Tahrir hay'ati: Jumanazar BEK-NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV, Farrux JABBOROV (bosh muharrirning birinchi o'rinbosari), Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Farhod RIZAYEV, Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari, "Учитель Узбекистана"), Mirzakarim XUDDIYEV, Baxtiyor YOQUBOV (mas'ul kotib), Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib), "Учитель Узбекистана"), Sa'dulla HAKIMOV.	Gazeta O'zbekiston Matbӯot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan. ISSN 2010-6436 9 772010 641009 INDEXS: 149, 150. Г-1018 Tiraji 37608. Hajmi 4 bosma taboq. Ofset usulida bosilgan, qog'oz bichimi A-3.	«Ma'rifat»dan materiallarni ko'chirib boshish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart. Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqir: qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi. Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas. MANZILIMIZ: 100083, Toshkent, Matbuotchilar ko'chasi, 32. Web-site: www.marifat.uz TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 233-53-14, fan, oliy va o'rta maхsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi — 233-56-45, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 233-54-49, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi — 233-54-63, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi — 233-76-40, reklama va marketing bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.	Bahosi sotuvda erkin narxda Dizaynerlar: Liliya BINASHEVA, Malohat TOSHOVA. Navbatchi muharrir: Abror UMARQULOV. Navbatchi: Bobomurod XUDOYBERDIYEV. «Sharq» nashriyot-matbaa aksionerlik kompaniyasi bosmaxonasi. Korxona manzili: «Buyuk Turon» ko'chasi, 41-uy Y'a akym — 20.55 Topshirdi — 21.10
--	---	--	--	---